

ECONVENTIO TESZT

Felnőtt teszteredmények 2015

Kovács Péter

Cseri Cserne

Ország Gáborné

Absztrakt

A gazdasági válság rávilágított a lakosság alacsony pénzügyi kultúrájára, pénzügyi ismereteinek hiányaira. Ennek következtében gombamód szaporodnak a pénzügyi kultúra felmérések és fejlesztési programok. A hazai középiskolások legnagyobb pénzügyi kultúra felmérése az Econventio teszt, amely 2015-ben ötödik alkalommal zajlott le. A felmérésben minden évben több, mint 10 ezer diák vett részt, ezzel Európa egyik, a fiatalokat célzó pénzügyi kultúra vizsgálata. Felnőtt lakosságot célzó nagyobb méretű pénzügyi kultúra felmérés legutóbb 2011-ben volt egy OECD mérés keretében. Jelen tanulmányban azt vizsgáljuk, hogy a középiskolás teszten miként teljesítenek azok a felnőttek, akik kulturális közfoglalkoztatásban vesznek részt.

Tartalom

Absztrakt	2
1. Bevezetés	4
1.1. Elméleti háttér	4
2. Módszertani háttér	12
2.1. Az Econventio teszt és index felépítése.....	12
2.2. Az Econventio-index	15
2.3. Elemzési módszertan	17
3. Eredmények	17
1.1. A mintáról	17
1.2. Banki szolgáltatások.....	18
1.3. Általános gazdasági ismeretek.....	31
1.4. Megtakarítások és befektetések	43
1.5. Hitelezés.....	55
1.6. Munka világa.....	68
1.7. Biztosítás, nyugdíj	82
1.8. Econventio-index	94
4. Eredmények összefoglalása.....	100
5. Irodalomjegyzék	102

1. Bevezetés

Jelen tanulmányban azt vizsgáljuk, hogy az Econventio középiskolás teszten miként teljesítenek azok a felnőttek, akik kulturális közfoglalkoztatásban vesznek részt.

1.1. Elméleti háttér

A pénzügyi döntések meghozatala az utóbbi években, évtizedekben szinte mindennapossá vált.

A pénzügyi piac termékei és szolgáltatásai ugyanakkor komplexek lettek, melyek használatához az egyéneknek folyamatosan megújuló ismeretekre van szükségük. A lakosság körében az utóbbi években az érdeklődés homlokterébe került, és öröndetes tényként állapítható meg, hogy gombamód szaporodnak az ez irányú hazai kutatások (például Huzdik, Béres & Németh, 2014; Botos, Botos, Béres, Csernák & Németh, 2012; Béres & Huzdik, 2012).

Az empirikus felmérések eredményei a lakosság körében a pénzügyi ismeretek alkalmazásának viszonylag alacsony színvonaláról árulkodnak (Atkinson & Messy, 2012).

A felnőtt lakosság sem iskolai tanulmányai során, sem a későbbiekben nem tanult pénzügyi, gazdasági ismereteket (Horváthné & Széles, 2014, p. 471-472), illetve ha tanult is több ma létező pénzügyi termék (például hitelkártya, pay pass) nem létezett akkor, amikor ilyen jellegű tanulmányokat folytattak, ahogyan azt Béres és Huzdik (2012) megfogalmazta a pénzügyi piacok fejlődése gyorsabb az egyének pénzügyi kultúrájának gyarapodásánál.

Az alaposabb pénzügyi ismeretek ebben a folyamatosan változó és összetett társadalomban segít az egyéneknek jobb megértést biztosítani, továbbá támaszt nyújt bizonyos élethelyzetekben. (Remund, 2010, p. 278). A szakadék csökkentéséhez a pénzügyi kultúra fejlesztésére van szükség, amely egyértelműen edukációval és gyakorlati ismereteken keresztül (Kovács 2015) érhető el.

Emellett az OECD 2011-es felnőtt lakosságra koncentráció vizsgálata (Atkinson & Messy, 2012) szerint a magyarokra nemzetközi viszonylatban is kevésbé jellemző a különböző ajánlatok összehasonlítása, a pénzügyi információk minél szélesebb körű összegyűjtése, így a pénzügyi döntések meghozatalához az emberek nem eléggé informáltak, így akár befektetések, akár hiteltermékek közötti eligazodás, a döntéshez szükséges megfelelő információ megszerzése, a kockázatok és következmények mérlegelése problematikus. A probléma nem csak hazánkban jelentkezik. Hasonló hiányosságokat tártak fel Bongini, Trivellato & Zenga, (2012) a pénzügyi tervezés, a pénz, a hitel- és adósságállomány, a biztosítás és az öngondoskodás területén.

A pénzügyi kultúra témaköre minden korosztályt érint, hiszen a mindennapok (például vásárlások) során is pénzügyi döntéseket kell hoznunk illetve egy család, háztartás tagjaként a mindennapi pénzügyi döntések befolyásolják az életünket. Nemzetközi kutatások különböző célcsoportokat elemeztek: Servon és Kaestner az alacsony és közepes jövedelmű embereket (Servon & Kaestner, 2008), Coates, Marais és Weil (2007) a New York-i tőzsdén szereplő társaságok vezetőségének pénzügyi végzettségét, mások pedig az alkalmazásban álló nőket vizsgálta (Mathivanan & Mohanaranjani, 2013).

Ugyan a háztartások megtakarítása növekedésnek indult, ami nem csak a nettó pénzügyi pozícióban, hanem a háztartások bruttó megtakarítási rátájában is tükröződik: míg a 2007-es 7,06 százalékos mélyponthoz képest, 2014-ben a háztartások a bruttó jövedelmük 10,21 százalékát nem költötték el végső fogyasztásra, ugyanakkor ez az arányszám a KSH adatai szerint jelenleg a 2005-ös szintet (10,49%) közelíti. Emellett fontos megjegyezni, hogy a megtakarítások koncentráltan jelentkeznek, hiszen a 2011-es nemzetközi vizsgálat szerint csupán a háztartások 52 százaléka rendelkezett megtakarításokkal. Ugyanakkor a demográfiai

folyamatok, az előregedés jelensége miatt fontos lenne a hosszútávon való gondolkodás, az öngondoskodás, amihez megtakarítások kellenek. (Béres & Huzdik, 2012)

Hazánkban egy nemzetközi felmérés alapján (Atkinson & Messy, 2012) a pénzügyi ismeretek, tehát az elméleti tudás magas pontszámot kapott, a gyakorlati alkalmazás, a pénzügyi viselkedés eredményei azonban gyengék voltak. Emellett a felmérés szerint általános probléma a kamatos kamat számításának, illetve az infláció kezelésének képessége. A szerzők szignifikáns kapcsolatot találtak a pénzügyi attitűd és a pénzügyi tudás szintje között. Tanulmányukból kiderül, hogy a magasabb jövedelmű, végzettségű, pozitívabb pénzügyi hozzáállás rendelkezők pénzügyi kultúrája magasabb. Életkort tekintve a középkorúak pénzügyi tudása a legmagasabb. Nemek tekintetében a férfiak jobban állnak pénzügyi tudás tekintetében, mint a nők. A 2011-es felmérésben egy kivételes ország volt, Magyarország, ahol a nők pénzügyi tudásszintje magasabb volt, mint a férfiaké. A tanulmány kiemeli, hogy a magyarok többségére nem jellemző különböző ajánlatok összehasonlítása (Atkinson & Messy, 2012).

A pénzügyi műveltség fiatal korban különösen fontos jelentőséggel bír, hiszen a „korai életszakaszban elkövetett pénzügyi hibák a későbbiek során igen költségesek lehetnek” (Lusardi, Mitchell, & Curto, 2010, p. 358). A fiatalok – különösen a felsőoktatásban résztvevők – gyakran „pénzügyi hálóba” keverednek, „hatalmas összegű hitelkártya-adósságot vagy diákhitelt halmoznak fel, mely a későbbiekben vagyoniuk gyarapodását akadályozhatja” (Lusardi et al, 2010, p. 358). A gazdasági és pénzügyi világválság kialakulása után a pénzügyi kultúra kiemelten fontos szerepet kapott, hiszen a korábban meghozott hibás pénzügyi döntések hatásai jelenleg is érezhetőek.

A pénzügyi kultúra fogalma egy OECD-tanulmány szerint: „*A pénzügyi kultúra a tudatosság, ismeretek, készségek, attitűdök és viselkedések kombinációja, amelyekre szükség van a megalapozott pénzügyi döntések meghozatalához és végső soron az egyéni pénzügyi jólét eléréséhez*” (Atkinson & Messy, 2012, p. 14).

Az előző meghatározáshoz hasonló értelmezés található indiai kutatók tanulmányában, amely szerint „a pénzügyi kultúra annak a tudásnak és azoknak a képességeknek az összessége, amelyekkel hatékonyan irányíthatóak az egyén pénzügyei egész életén át a pénzügyi jólét érdekében” (Suganya, Sakthivelrani & Durai, 2013). A meghatározásból kiemelendő, hogy a pénzügyi kultúra túlmutat a pénzügyi tudáson, képességeket is magában foglal. Fontos eleme a definíciónak a saját pénzügyi egyensúly megteremtése is.

Holland tudósok a pénzügyi eszközök használata helyett a tudásra és a megértésre helyezik a hangsúlyt. Szerintük az összetett pénzügyi termékek ismerete és megértése jelenti a pénzügyi kultúrát (Mak & Braspenning, 2012, p. 307.).

Remund több száz kutatást vizsgálva azt fogalmazta meg, hogy a „pénzügyi kultúra az, ami a pénzügyi koncepciók kulcsának megértését méri”, ”a definíció magában foglalja a képességet és azt a magabiztosságot, amellyel az egyén saját személyes pénzügyeit képes irányítani” (Cude, 2010, p. 272.).

Plakalovic cikkében egy olyan fogalom meghatározást idéz, amelynek fontos összetevője a döntési képesség. A személyes pénzügyi kultúrába beletartozik az a készség, amely képes választani a különböző pénzügyi döntések között, valamint a kommunikációs képesség is. Ezáltal az egyén képes arra, hogy „tervezzen, és megfelelően reagáljon az élet azon

eseményeire, amelyek érinthetik mindennapi pénzügyi döntéseit, beleértve az általános gazdasági folyamatokat is” (Plakalovic, 2012, p. 136.).

A pénzügyi kultúra mérésére nem alakult még ki egységes álláspont, például, amikor befektetésekről beszélünk, akkor csak a pénzügyi befektetéseket vizsgáljuk, vagy azt is a pénzügyi kultúra részeként fogjuk fel, hogy továbbképezem magam, ezáltal befektetek a jövőmbe.

Lusardi és szerzőtársai fiatalok körében végzett felmérése 1997-ben készült. A diákok megkérdezésén túl az adatbázis tartalmazta a szülőkkel készült interjúkat is, melynek célja az otthoni környezet feltárása volt. A felmérést 2007–2008 között megismételték, amikor a válaszadók 23–28 évesek voltak. A főbb kutatási kérdések az alábbiak voltak:

1. Mennyire tájékozottak a fiatalok a pénzügyi döntések meghozatalához?
2. Milyen meghatározó tényezők vannak a fiatalok pénzügyi műveltségének?
3. Hogyan tudnak ezek az információk segítséget nyújtani a törvényhozóknak? (Lusardi et al, 2010, 358–359. o.)

Remund (2010) tanulmányában áttekintette a 2000 óta született pénzügyi kultúra meghatározásokat. A meghatározásokban öt közös dimenziót talált:

1. *A pénzügyi szolgáltatások közötti jártasság*
2. *Kommunikációs képesség a pénzügyi elképzelésekről.*
3. *A személyes pénzügyek irányítása, kezelése*
4. *Pénzügyi döntéshozatali képesség*
5. *Magabiztosság.*

A pénzügyi tudás, a képességek, az egyének megbízhatósága és magabiztossága, valamint motivációja mind szükségesek ahhoz, hogy az emberek hatékonyan tudják kezelni a pénzügyeiket. Ez utóbbi tulajdonság, a cselekvésre való késztetés (motiváció) igen ritkán olvasható a fogalmi meghatározások szakirodalmában. Egy hazai tanulmány szerint a tudatos pénzügyi magatartás fogalma napjainkban egyre inkább előtérbe kerül. A felelős (tudatos) magatartásra nincs egységesen elfogadott definíció a szakirodalomban. A tudatos pénzügyi magatartás dimenziói: „a célkitűzés, a tervezés, a megtakarítás, a jövőorientáció, az ésszerű költsékezés és a költségek ellenőrzése, valamint a kommunikáció a pénzügyekről.” (Zsótér, 2013, p. 675) A döntéshozatali képesség ebből a megfogalmazásból is hiányzik.

A koncepcionális meghatározásba beleilleszthető a Magyar Nemzeti Bank 2008-ban megjelent definíciója, mely szerint a pénzügyi kultúra nem más, mint *„a pénzügyi ismeretek és készségek olyan szintje, amelynek segítségével az egyének képesek a tudatos és körültekintő döntéseikhez szükséges alapvető pénzügyi információkat azonosítani, majd azok megszerzése után azokat értelmezni, és ez alapján döntést hozni, felmérve döntésük lehetséges jövőbeni pénzügyi, illetve egyéb következményeit.”* (MNB-PSZÁF, 2008, p. 1) Tehát az egyének „képesek felmérni a kockázatot, valamint a döntésükben rejlő bizonytalanságot” (Huzdik et al., 2014, p. 476). Kiemelendő a megfogalmazásból a döntések eredménye, mely néhány, korábban említett definícióból hiányzott.

Huston 71 tanulmányt vizsgált, amelyek közül több mint 50 nem tudta meghatározni a pénzügyi kultúra koncepcióját. A fennmaradó esetekben találhatóak definíciók, melyekben nyolc különböző jelentést fogalmaztak meg. Az elemzett tanulmányok közel fele nem különíti el élesen a pénzügyi tudást és a pénzügyi kultúrát. A fogalom pontatlan meghatározása indokolja azt, hogy a pénzügyi kultúrát nem lehet egy szóval meghatározni (Huston, 2010).

Az említett kutatások egy részében a pénzügyi kultúra a pénzügyi tudásra épül. Más tanulmányok azonban több összetevőből próbálják meghatározni a fogalmat: szerepel benne a döntéshozatali képesség, a magabiztosság. A különböző meghatározásokban több közös témakör található (Huston 2010)

1. *Alapvető pénzügyi kérdések;*
2. *Hitelfelvétel;*
3. *Befektetés, megtakarítás;*
4. *Erőforrások megvédése: biztosítási termékek, egyéb pénzkezelési technikák.*

Emellett számos esetben megjelennek inflációhoz, diverzifikációhoz, kamatos kamathoz kötődő kérdések is.

Lusardi egyik tanulmányában szintén a számolási készség fontosságára hívja fel a figyelmet. Számos kutatás bizonyítja, hogy a számolási képesség kapcsolatban áll a pénzügyi döntéshozattal, valamint az egyének felelőssége a megtakarításokkal kapcsolatosan folyamatosan emelkedik (Lusardi, 2012, p. 10), gondoljunk akár csak a kamatok számítására, a százalékszámításra. Mivel ezeknek a képességeknek a fejlesztése felnőtt korban igen nehéz, ezért fontos, hogy a matematikai készségek fejlesztését már az iskolában elkezdjék.

A szakirodalom a vizsgálandó részterületekben nagyrészt egyetért. Vannak olyan kutatások, amelyek kevesebb kérdéskört vizsgálnak, mert inkább bizonyos kérdéscsoportokra szeretnének koncentrálni. Ahhoz, hogy komplex kép alakuljon ki a pénzügyi kultúráról, érdemes a témakörök nagy részét lefedni. Ennek megfelelően az Econventio-teszt a komplexebb mérési módot követi az alábbi hat terület vizsgálatával: banki szolgáltatások,

megtakarítások és befektetések, hitelezés, munka világa, általános gazdasági ismeretek, biztosítás és nyugdíj.

Valamivel kapcsolatos tudás vizsgálata történhet önbevallással, illetve a tudást mérő mérőeszköz segítségével is. Ekkor fontos, hogy a mérőeszközbe be legyenek építve a főbb vizsgálati területek. Például Béres et al., 2013, p. 3.) cikkében a megtakarítás, befektetés, hitel, kalkulációs készség jelennek meg.

Ugyan a pénzügyi kultúra fogalmának harmonizálásra elindult egy folyamat, a pénzügyi kultúra mérésének, számszerű jellemzésének módszertani kavalkádját láthatjuk. Általánosságban a tudást vizsgáló kérdéseknél a helyes válaszok arányának vizsgálatán túl a szerzők sok esetben egy, a pénzügyi tudásszintet mérő mutató előállítására is törekedtek. Ennek megkonstruálása vagy a helyes válaszok átlagos számának jellemzésével, vagy egy mesterséges – általában vagy faktorelemzésre, vagy regressziós modellekre épülő – index előállításával történik meg. A módszertani eltérésekből fakadóan ezek az indikátorok nemzetközileg csak korlátozottan összevethetőek. Olasz tudósok (Bongini, Trivellato & Zenga, 2012) és a PISA felmérés is a Rasch-modellt alkalmazza, hogy a képességeket, az attitűdöket és a személyiségvonásokat vizsgálja. Ez az eljárás figyelembe veszi a kérdések bonyolultságát és a válaszadók egyéni képességeit is.

Indiai tudósok egy olyan indexet készítettek, amiben négy indikátort neveztek meg: a pénzügyi tudást, a megtakarítási képességet, a hitellehetőségeket és befektetési képességeket, melyhez 400 főből álló felmérést végeztek. (Suganya et al, 2013)

2. Módszertani háttér

2.1. Az Econventio teszt és index felépítése

Jelen fejezetben először bemutatjuk a vizsgálati modell elméleti háttérét, majd a felmérés, azaz az Econventio teszt módszertani jellemzőit.

Az Econventio kérdőív modellje magába foglalja a racionalitás mindhárom aspektusát.

- Az információgyűjtés esetében tartalmaznia kell az ismereteket, a múltbeli tapasztalatokat, a kommunikáció módját, valamint reflektálnia kell az információgyűjtés csatornáinak, időbeliségének és térbeliségének korlátozottságára.
- A preferenciák esetében teret kell adni az attitűdöknek, értékrendnek, személyes pénzügyi helyzetnek, jövőbeli terveknek és egy nyertesként vagy vesztesként elkönyvelt szituáció keretezési torzításainak.
- A döntéshozatal során a pénzügyi döntéseknél az alternatívák közötti választásban a számítási képességeknél meg kell, hogy jelenjenek a heurisztikák.

A cselekvők és pénzügyi szolgáltatók B2C interakcióit kérdőíves módszerrel nem lehet értékelni, Wilson (1998) arra az esetre próbavásárlások (mystery shopping) folytatását javasolja. Az informáltság esetében azonban mód nyílik a definitív tudás különböző eszközök helyes és helytelen használatán keresztül történő mérésére, továbbá a preferált kommunikációs és információgyűjtő csatorna megnevezésére.

A számítási képességek vizsgálata esetében egy matematikai jellegű probléma helyes megoldását kell a válaszadóknak kiválasztaniuk. Az idő rövidege miatt a heurisztikus döntéshozatalnak itt döntő szerepe van – a pénzügyi jellegű problémák esetében azonban fontos, hogy a célcsoport heurisztika-készletébe beépüljön a kamatos kamatszámítás nem lineáris természete.

A cselekvő közgazdaságtani racionalitása mentén meghatározott három horizontális dimenziót ezt követően hat vertikális dimenzión keresztül vizsgáljuk behatóbb módon, hogy így teret kapjanak a piaci aszimmetrikus viszonyok. Hogarth (2003) korábban már említett ajánlását figyelembe véve az alábbi vertikális dimenziókhoz kapcsolódó témaköröket vontuk be a vizsgálatba:

1. általános banki, pénzügyi ismeretek (számlavezetés, tranzakciós költségek, bankkártya használat, bankrendszer, szolgáltatások),
2. befektetések, megtakarítások (befektetési formák, célok, időtávok, kamat és hozam különbsége, hozam és kockázat kapcsolata),
3. hitelek (lakáshitel, fogyasztási hitelek, egyéb hitelfajták és jellemzőik),
4. munka világa (foglalkoztatás, adózás, vállalkozás),
5. biztosítás, nyugdíj (öngondoskodás, nyugdíjrendszer, biztosítások típusai jellemzői),
6. általános gazdasági ismeretek (infláció, államadósság, adózás).

Tehát az Econventio teszt, illetve ennek kérdései alapvetően két részből állnak össze: attitűd vizsgálati kérdésekből, illetve egy tudástesztből.

A **tudásteszt** részben, amely tartalmazza a pénzügyi ismeretek és a számolási készségek vizsgálatát is, nem fogalmak definiálását kérjük, hanem gyakorlat centrikus kérdéseket teszünk fel, illetve napi aktualitásokkal kapcsolatosan kérdezünk. E részben minden kérdéshez több válaszalternatívát kínáltunk fel, melyből egy helyes. A kitöltőknek ki kellett választaniuk egy alternatívát, mindezt úgy, hogy vizsgálni tudjuk valós tudásuk, illetve, hogy a pénzügyi alapismeretekkel mennyire vannak tisztában, azonban a kérdésekkel és a válaszokkal kapcsolatosan számos probléma adódik, amelyeket kezelni kell.

A teszt során mind a hat vizsgálati dimenzió egyforma súllyal alakítja modellt. Ez azt jelenti, hogy minden egyes vizsgálati dimenzióban 5 tudásteszt kérdés: 1 számolásokhoz, ajánlatokhoz köthető + 4 ismereteket, informáltságot ellenőrző kérdés jelenik meg. E mellett minden témakörben legalább egy „attitűd” kérdés is megjelenik, ahol nincs helyes válasz.

A teszt összeállításakor arra ügyelünk, hogy ne legyen hosszú a teszt, ugyanis hosszabb teszt esetében nem töltik ki a válaszadók a teljes tesztet. Mivel a teszt szerkezetből adódóan minimum 36 kérdést tartalmaz a modell, így elfogadott irányelv szerint a kiegészítőknél 40 kérdést kell megválaszolniuk, ami nem tartalmazza az általános demográfiai kérdéseket, ugyanis azokat a regisztráció folyamán kell megadni.

Az Econventio teszt kitöltésére előzetes regisztráció után nyílik lehetőség, minden év tavaszán. Az adatfeldolgozás már anonim adatokat tartalmaz. Kitöltés közben a felületen a kitöltőnek egyszerre csak egy kérdés jelenik meg, melyek megválaszolására összességében 30 perc áll rendelkezésre.

A torzító tényező hatásának minimalizálása végett a tudásteszt részben egy „Nem tudom” válaszalternatívát is beépítettünk, a kitöltőket arra kérve, hogy ezt az alternatívát válasszák, ha nem tudják a kérdésre adandó helyes választ.

Az egyes kérdéseknél a válaszalternatívák számát igyekszünk kiegyensúlyozni. Ez azt jelenti, hogy a tudásteszt részben az ismeretek ellenőrzésekor minden kérdés esetében ugyanannyi, számszerűen négy alternatíva közül kell a helyes választ kiválasztani a kitöltőknél. Ez a helyes válasz tippelésből való eltalálásának valószínűségét egyenlíti ki, csökkenti. Erre az elvre a legelső Econventio teszt esetében nem figyeltünk, ugyanakkor abban az évben nem állítottuk elő az Econventio-index értékét. Utólagos visszaméréseket tekintve, pedig nem mutatkozott számottevő eltérés a kitöltők viselkedésében, aminek oka valószínűleg a „nem tudom” válaszlehetőség és ennek tippelés torzító hatás csökkentő szerepe lehet. Ettől az elvtől akkor

térünk el, ha egy kérdést nemzetközi mérőeszközzel választottuk és azzal szeretnénk az adott kérdés eredményét összehasonlítani, vagy, ha olyan kérdés van, hogy két ajánlatot kell egymással összehasonlítani. Ettől eltekintve a számolási kérdések esetében is többnyire 4 lehetőség közül kell a kitöltőknek választani. Itt az egyes válaszalternatívákban megjelennek a tipikus számolási hibák is.

A tesztben szereplő kérdések során fontos, hogy a kérdések érthetően, a korcsoporthoz igazítva legyenek feltéve.

A teszt kérdéseinek összeállításakor figyelemmel kell lenni a teszt céljára, amely szerint olyan információhiányos területeket szeretnénk azonosítani, amelyek fejlesztésre szorulnak: azaz a teszt jelöli ki azokat a szempontokat, amelyeket a későbbiekben kiscsoportokban részletesen meg kell vizsgálnunk és fejlesztési programokat kell rá kidolgoznunk. Például, a teszttel azonosíthatóak, hogy a fordított százalékszámítás problémát jelent. Ha erre fejlesztési programot szeretnénk kidolgozni, akkor meg kell értenünk mit és miért hibáznak el a kitöltők.

2.2. Az Econventio-index

A célcsoport pénzügyi ismeretének jellemzésére megalkottuk az úgynevezett Econventio-indexet, melynek célja, hogy a válaszadók éves teljesítményét egy számértékkel jellemezzük. A modell mind a hat vizsgálati dimenzióját egy-egy számértékkel jellemezzük, mely gyakorlatilag az egyes dimenziókra adott helyes válaszok számát mutatja.

Az Econventio-indexet úgy állítjuk elő, hogy a modell mind a hat dimenziója azonos súllyal befolyásolja az index értékét. A súlysúly ez esetben a dimenzióból adódó kérdések számának függvénye. Mivel jelenleg az egyes dimenziókból ugyanannyi kérdés került a tesztbe, így az Econventio-index értéke gyakorlatilag a helyesen megválaszolt kérdések arányának átlagát jelenti. Ha az egyes dimenziókból nem ugyanannyi kérdés kerülne a modellbe, akkor az index

értékének előállításakor az alulreprezentált dimenzió teljesítményértékét felsúlyoznánk, a felülreprezentáltét pedig alulsúlyoznánk úgy, hogy minden dimenzióban a helyes válaszok számának súlyozott összege ugyanazon a tartományon mozoghasson. Ezzel az eljárással biztosítható, hogy a végeredményt nem befolyásolja az, hogy az egyes blokkokat különböző számú kérdéssel vizsgáltunk.

Az Econventio-index így egy $[0;100]$ intervallumba eső érték, melynek magasabb értéke magasabb átlagteljesítményt mutat. Az index tulajdonságait vizsgálva megállapíthatjuk, hogy ha minden dimenzióból ugyanannyi kérdés szerepel, és mivel a tudásteszt kérdések száma 30, így egy kérdés helyes megválaszolása $k*100/30$ százalékponttal növeli egy kitöltő teljesítményét, amelynek az indexre való hatása N kitöltő esetében $(k*100)/(30*N)$. Az indexről alkotott képhez vizsgáljuk a kitöltők teljesítményének eloszlását is.

Az Econventio-index mellett 2014-ben a tavalyi fejlesztésű **attitűd index** meghatározását is megpróbáltuk, mely ugyancsak 0-100 skálára vetítve jellemzi a válaszadók attitűdjének pozitív, illetve negatív voltát. Az index azt vizsgálja, hogy azon attitűd kérdések esetében ahol lehet irányultságról beszélni inkább pozitív, vagy inkább negatív viselkedést mutat valaki. A kiválasztott válaszalternatíva esetében minden esetben 0 vagy 1 számérték kerül meghatározásra, ahol 1 a pozitív, 0 a negatív hozzáállást jelöli. Az index azt méri, hogy összességében az egyén a maximálisan elérhető 1 értékek összegéhez mekkora összértékkel rendelkezik. Az index értéke így 0-100 skálán van kifejezve, ahol a nagyobb érték a pozitívabb attitűdöt jelenti.

2.3. Elemzési módszertan

Az elemzéshez alkalmazandó statisztikai módszertan kiválasztása a változók mérési szintjén múlik. Mivel a feltett kérdések mindegyike kategoriális változónak tekinthető, így alkalmazható módszertanként a leíró statisztika, kereszttábla elemzés (khi-négyzet teszt), varianciaanalízis (F-próba) kerül alkalmazásra.

Az Econvetio-indexet a különböző demográfiai kérdésekkel varianciaanalízis (ANOVA), valamint korrelációs számítás segítségével vizsgáljuk (Econventio 2013).

Az F-próba alkalmazásakor a csoportátlagok eltéréseit Post Hoc teszt segítségével vizsgáljuk. Ez a tesztípus a próbák p-értékeit korrigálja az összehasonlítások számával. Erre azért van szükség, mivel e nélkül a k számú csoport esetében $k*(k-1)/2$ darab összehasonlítás történik, mely jelentősen növelné az elsőfajú hiba (kapcsolatot mutatunk ki ott, ahol nincs kapcsolat) elkövetésének valószínűségét.

A mintaátlagok alapján 95 százalékos valószínűség mellett becslést adunk az alapsokaság átlagértékeire.

3. Eredmények

1.1. A mintáról

A kérdőívet 5605, kulturális közfoglalkoztatási programban résztvevő töltötte ki 2015 tavaszán. A célcsoport elérésében a Nemzeti Művelődési Intézet segítségével valósult meg. A felmérésben résztvevők negyede 21 és 25 év közötti, ötödük 26 és 30 év közötti, szintén negyedük 31 és 40 év közötti, 16 százalékuk 41 és 50 év közötti, míg 11,5 százalékuk életkora 50 év fölötti. A megkérdezettek háromnegyede nő. A vizsgálatban résztvevők legtöbbször felsőfokú végzettséggel rendelkeznek (38,6 százalék), 30 százalékuk szakközépiskolát végzett érettségivel, míg negyedük gimnáziumot, 5 százalékuk pedig szakmunkásképzőt érettségivel. Az alacsonyabb végzettségek (legfeljebb 8 általános, szakmunkásképző, illetve szakközépiskola érettségi nélkül) aránya elenyésző. A vizsgálatban résztvevők közel fele (45,7

százalék) tanulmányai befejezése óta néhány alkalommal vett részt továbbképzésben, míg tízből három kitöltő egyáltalán nem. Azoknak az aránya, akik gyakran vettek részt tanfolyamokon, tréningeken, 15,8 százalék, míg azoknak, akik rendszeresen továbbképzik magukat, 9,4 százalék.

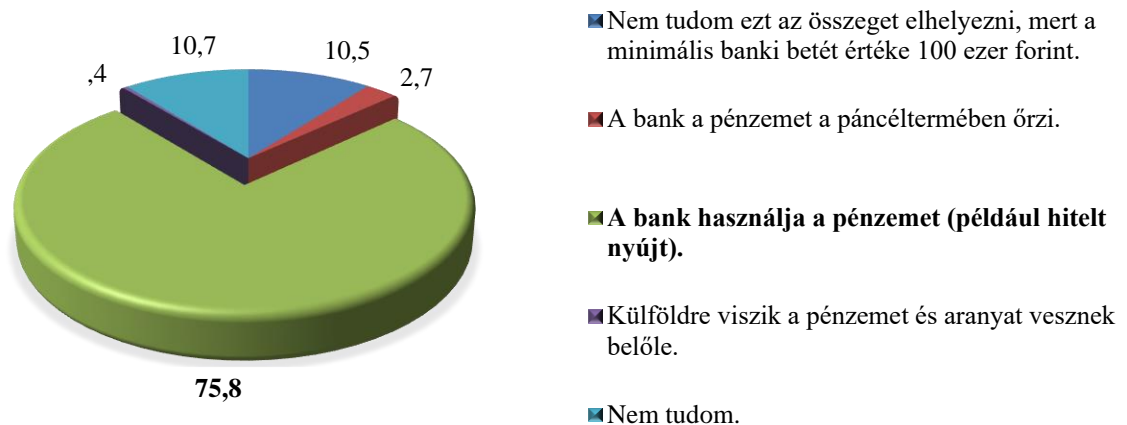
A bevezető kérdések között megkérdeztük, hogy hány fős háztartásban élnek a kérdőívben résztvevők: 7,6 százalékuk egyedül él, 22,2 százalékuk kétfős, 55,2 százalékuk 3 vagy 4 fős háztartásban, míg 15 százalékuk 5 vagy ennél több fős családban. A válaszadók közel kétharmadának háztartásában nincsen kiskorú gyermek, 21,3 százalékuknál 1 gyermek, 12,2 százalékuknál kettő, míg 3,5 százalékuknál 3 vagy több gyermek él. A családok 30 százalékának havi rendszeres nettó jövedelme 150 és 250 ezer forint közötti, 26,5 százalékának 100 és 150 ezer forint közötti. 100 ezer forint alatti jövedelemmel hasonló arányban rendelkeznek, míg 10,4 százalékuk 250 és 350 ezer forint között, valamint 4,8 százalékuk 350 ezer forint felett. A válaszadókat megkértük arra, hogy értékeljék saját pénzügyi ismereteiket egy 1-től 5-ig terjedő skálán (ahol 1 a leggyengébb). A legtöbben közepesre pontozták pénzügyi tudásukat (51,7 százalék), 29,4 százalékuk négyes osztályzatot adott, 4,9 százalékuk pedig jelesnek minősítette pénzügyi ismereteit. Csupán minden tizedik kitöltő értékelte gyengének a tudását (11,8 százalék). Az elégtelen osztályzatok aránya elenyésző (2,2 százalék).

1.2. Banki szolgáltatások

A kérdőívet kitöltők banki szolgáltatásokkal kapcsolatos ismereteit vizsgáló első, bevezető kérdés arra vonatkozott, hogy mi történik a bankba megtakarításként elhelyezett 50 ezer forinttal. Minden tizedik válaszadó a „nem tudom” lehetőséget jelölte meg. A vizsgált felnőttek háromnegyede tudta a helyes megoldást. A résztvevők 10,5 százaléka szerint a minimális banki

betét összege 100 ezer forint, ezért nem lehet elhelyezni az összeget (helytelen válasz). A másik két hibás opcióra érkezett válaszok aránya alacsony. (1. ábra)

1. ábra Mi történik a bankba megtakarítás céljából elhelyezett 50 ezer forinttal? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Míg a férfiak 77,4 százaléka, addig a nők 75,3 százaléka adott jó választ erre a kérdésre (khi-négyzet=2,286, p-érték=0,131).

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=90,460, p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen járnak továbbképzésre (84,3%). Továbbképzésen gyakran résztvevők 80,2, a ritkán eljárók 77,5 és az egyáltalán nem járók 67,9 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 1 fős háztartásban élők (79,3%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. A 2 fős háztartásban élők 76,2, a 3-4 fős háztartásban élők

75,3 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 75,3 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=3,650, p-érték=0,302).

A kiskorúak száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=14,851, p-érték<0,001). Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (84,8%) illetve a 2 gyerekes (79,6%) felnőttek adták. A 1 gyerekkel élők 75,5, a háromnál többel élők 72,5 és a gyerekekkel nem rendelkezők 74,7 százaléka adott helyes választ.

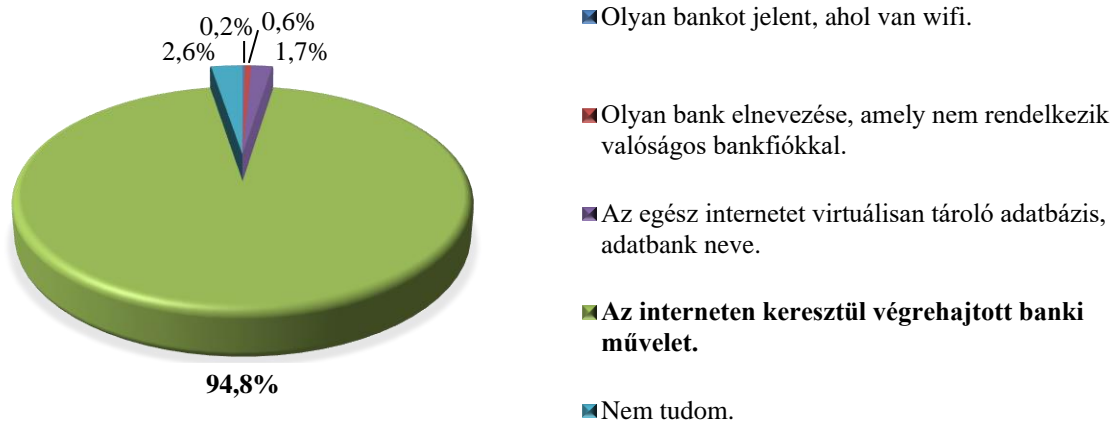
A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=41,014, p-érték<0,001). Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (80,4%), a 250-350 ezer forintos csoport (79,8%) és a 150-250 ezer forintos csoport (78%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 100-150 ezer forintot keresők 75,7, a 80-100 ezer forintot keresők 67,5 és a 80 ezer alatti fizetéssel rendelkezők 74,2 százaléka válaszolt helyesen.

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=69,558, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők kevesebb, mint a fele (45,5%) válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (79,6% és 74,9%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 59,9 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A banki szolgáltatások második kérdése az internetes bankolás fogalmára vonatkozott. Csupán a kitöltők 2,6 százaléka nem tudott választani a megadott meghatározások közül. A válaszadók

szinte mindegyike (94,8 százalék) jól felelt erre a kérdésre. A három helytelen válasz aránya együttesen 2,5 százalék. (2. ábra)

2. ábra Mit jelent az internetes bankolás? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Míg a férfiak 94,5 százaléka, addig a nők 94,9 százaléka adott jó választ erre a kérdésre (khi-négyzet=0,323, p-érték=0,570).

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=15,950, p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen járnak továbbképzésre (95,8%). Továbbképzésen gyakran résztvevők 95,6, a ritkán eljárók 95,5 és az egyáltalán nem járók 93 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 2 fős háztartásban élők (95,5%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen,

mint a többi háztartástípusban élők. A 1 fős háztartásban élők 94,6, a 3-4 fős háztartásban élők 94,8 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 94,1 százaléka tudott helyesen válaszolni

Az egyes csoportok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (96,8%) illetve a 2 gyerekes (95,3%) felnőttek adták. A 1 gyerekkel élők 94,3, a háromnál többel élők 87,5 és a gyerekekkel nem rendelkezők 94,9 százaléka adott helyes választ ($\chi^2=6,757$, p -érték=0,149).

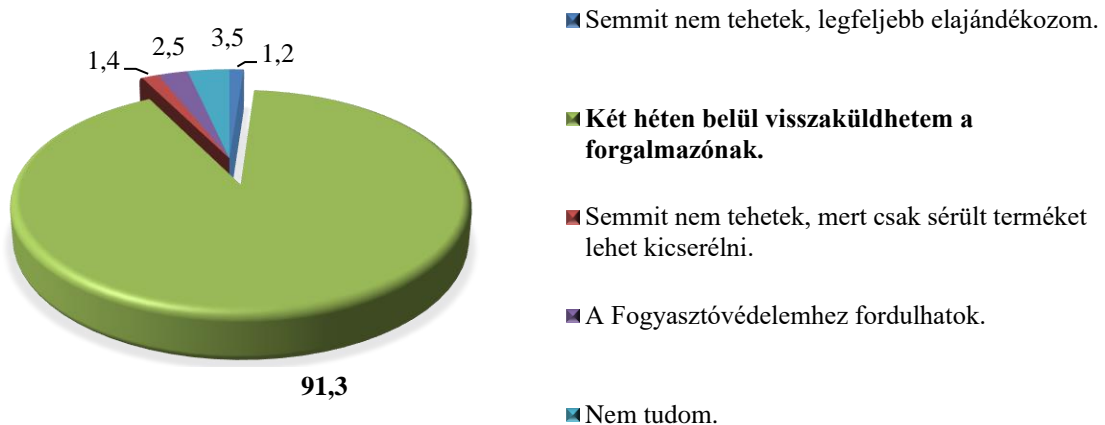
A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak ($\chi^2=24,503$, p -érték<0,001). Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 250-350 ezer forintos csoport (95,9%) és a 150-250 ezer forintos csoport (96,5%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 350 ezer felett keresők 94,8, a 100-150 ezer forintot keresők 94,7, a 80-100 ezer forintot keresők 92,4 és a 80 ezer alatti fizetéssel rendelkezők 93,1 százaléka válaszolt helyesen.

Az egyes iskola végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak ($\chi^2=15,006$, p -érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők majdnem, 20 százaléka (18,2%) válaszolt helytelenül erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (96% és 94,3%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 92,7 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A következő banki szolgáltatásokra vonatkozó kérdés így szólt: „Cipőt vásárol az interneten. Mit lehet tenni akkor, ha a termék mérete nem megfelelő?” 197 fő választotta a „nem tudom” lehetőséget (3,5 százalék). A legtöbben a helyes megoldást (két héten belül visszaküldhető a

forgalmazónak) jelölték meg, a válaszadók 91,3 százaléka. A helytelen opciókat igen kis létszámban választották, a három válaszlehetőség együttes aránya 5,1 százalék. (3. ábra)

3. ábra Cipőt vásárol az interneten. Mit lehet tenni akkor, ha a termék mérete nem megfelelő? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=30,589, p-érték<0,001). Míg a férfiak 87,5 százaléka, addig a nők 92,5 százaléka adott jó választ erre a kérdésre.

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=22,814, p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen járnak továbbképzésre (94,5%). Továbbképzésen gyakran résztvevők 93,4, a ritkán eljárók 91,4 és az egyáltalán nem járók 89 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 3-4 fős háztartásban élők (92%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. A 1 fős háztartásban élők 89,7, a 2 fős háztartásban élők

91,1 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 90,2 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=4,351, p-érték=0,226).

A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=40,542, p-érték<0,001). Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (97,5%) illetve a 2 gyerekes (94%) felnőttek adták. A 1 gyerekkel élők 92,9, a háromnál többen élők 72,5 és a gyerekekkel nem rendelkezők 90,2 százaléka adott helyes választ. A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (94,5%), a 250-350 ezer forintos csoport (92,1%) és a 150-250 ezer forintos csoport (92,1%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 100-150 ezer forintot keresők 91,6, a 80-100 ezer forintot keresők 89,6 és a 80 ezer alatti fizetéssel rendelkezők 89,3 százaléka válaszolt helyesen (khi-négyzet=12,850, p-érték=0,025).

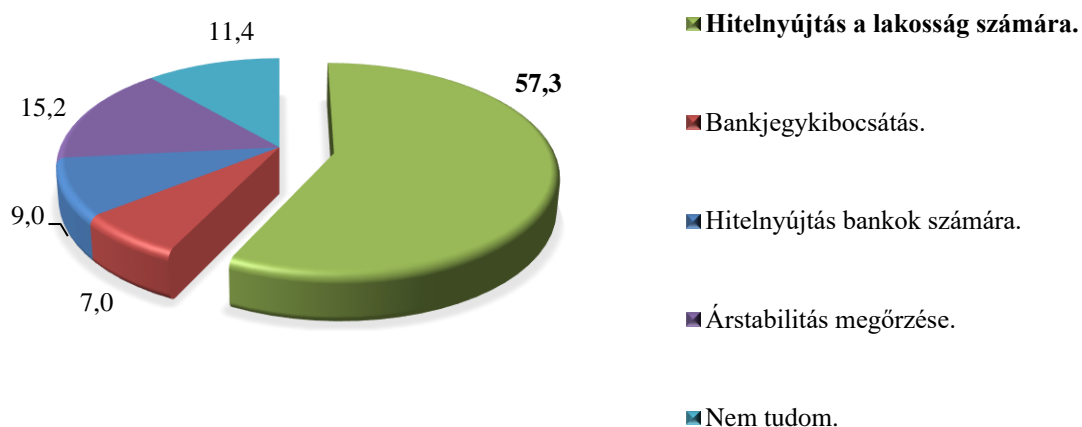
Az iskola végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a szakmunkás végzettséggel rendelkezők 92,4 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők kisebb arányban válaszoltak helyesen (91% és 91,5%). A legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 72,7 százaléka tudott megfelelő választ adni (khi-négyzet=5,617, p-érték=0,132).

A következő kérdés a Magyar Nemzeti Bank feladataira irányult, a négy lehetőség közül a nem megfelelőt kellett kiválasztani. A válaszadók 11,4 százaléka nem tudta valamelyik lehetőséget megjelölni. A válaszoknak csupán alig több mint a fele volt helyes (57,3 százalék). A helytelen

lehetőségek közül a legtöbben az árstabilitás megőrzését választották (15,2 százalék). A kitöltők 9 százaléka szerint a bankok számára történő hitelnyújtás, 7 százalékuk szerint pedig a bankjegykibocsátás nem a Magyar Nemzeti Bank feladata. (4. ábra)

4. ábra Az alábbiak közül melyik nem a Magyar Nemzeti Bank feladata? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Míg a férfiak 58,5 százaléka, addig a nők 57 százaléka adott jó választ erre a kérdésre (khi-négyzet=0,920, p-érték=0,338).

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=32,245 p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen járnak továbbképzésre (63,9%). Továbbképzésen gyakran résztvevők 60,3, a ritkán eljárók 58,3 és az egyáltalán nem járók 52 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 2 fős háztartásban élők (61,2%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. A 1 fős háztartásban élők 58,2, a 3-4 fős háztartásban élők

56 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 56 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=10,808, p-érték=0,013).

A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (62%) illetve a 2 gyerekes (59,2%) felnőttek adták. Az egyes csoportok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 1 gyerekkel élők 56,4, a háromnál többen élők 52,5 és a gyerekekkel nem rendelkezők 57,1 százaléka adott helyes választ (khi-négyzet=3,298, p-érték=0,509).

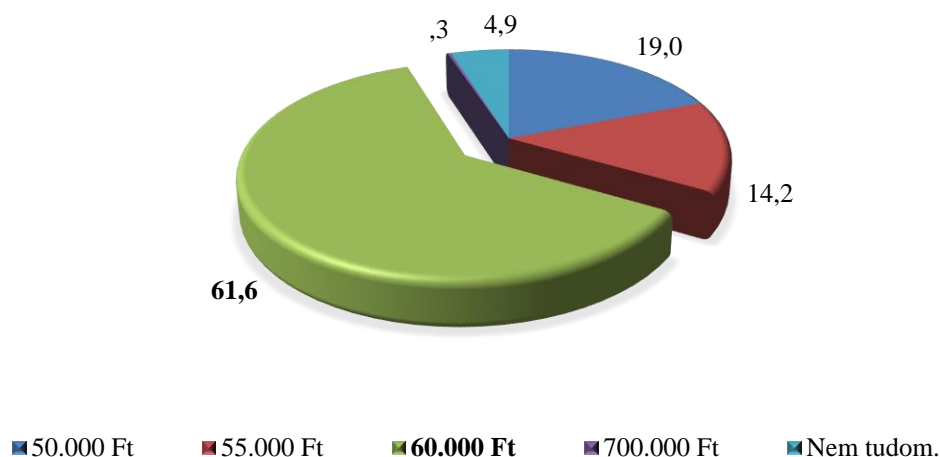
A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (59,8%), a 250-350 ezer forintos csoport (61,7%) és a 150-250 ezer forintos csoport (58,6%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 100-150 ezer forintot keresők 56,4, a 80-100 ezer forintot keresők 55,5 és a 80 ezer alatti fizetéssel rendelkezők 54,2 százaléka válaszolt helyesen (khi-négyzet=11,481, p-érték=0,043).

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=100,994, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők kicsit több, mint az egynegyede (27,3%) válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (64,2% és 54,6%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 38,9 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A banki szolgáltatások témakörében a számítási feladat a valutaárfolyamok használatára vonatkozott: „Egy horvát tengerparti nyaralást tervez, amelyhez a szállás 1.000 kunába kerül.

Mennyibe kerül ez Önnek forintban, ha a kuna vételi árfolyama 50 Ft, eladási árfolyama 60 Ft, középárfolyama 55 Ft?” Csupán 273 fő (4,9 százalék) nem tudta megjelölni egyik értéket sem. A válaszadók közel kétharmada (61,6 százalék) helyesen válaszolt (60 ezer forint). Minden ötödik megkérdezett (19,0 százalék) a vételi árfolyamot, 14,2 százalékuk pedig a középárfolyamot választotta, helytelenül. A negyedik lehetőségre érkezett válaszok aránya elhanyagolható. (5. ábra)

5. ábra Mennyibe kerül itthon forintban egy horvát tengerparti nyaralás, mely 1.000 kunába kerül, ha a kuna vételi árfolyama 50 Ft, eladási árfolyama 60 Ft, középárfolyama 55 Ft? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=20,007 p-érték<0,001). Míg a férfiak 67 százaléká, addig a nők 60,1 százaléká adott jó választ erre a kérdésre.

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=45,034 p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb

arányban helyesen, akik rendszeresen és gyakran járnak továbbképzésre (66,4) Továbbképzésre a ritkán eljárók 63,1 és az egyáltalán nem járók 55,2 százaléka adott helyes választ

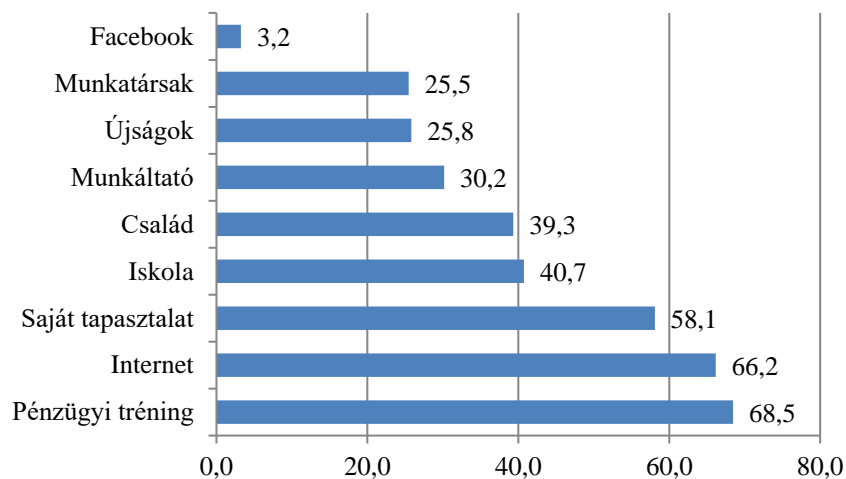
A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 1 fős háztartásban élők (67,6%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. A 2 fős háztartásban élők 63,2, a 3-4 fős háztartásban élők 60,3 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 61,4 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=10,275, p-érték=0,016).

A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=16,142, p-érték<0,001). Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (69,6%) illetve a 2 gyerekes (66,2%) felnőttek adták. A 1 gyerekkel élők 62,4, a háromnál többen élők 52,5 és a gyerekkel nem rendelkezők 60,2 százaléka adott helyes választ. A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=18,952, p-érték<0,001). Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (67,9%), a 250-350 ezer forintos csoport (63,8%) és a 150-250 ezer forintos csoport (63,5%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 100-150 ezer forintot keresők 59,5, a 80-100 ezer forintot keresők 56,6 és a 80 ezer alatti fizetéssel rendelkezők 62,4 százaléka válaszolt helyesen.

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=20,661, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők kevesebb, mint a fele (45,5%) válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (63,7% és 61,4%). A szakmunkás

A banki szolgáltatásokkal kapcsolatos egyik attitűd-kérdésnél arra voltunk kíváncsiak, hogy a kitöltők szerint egy munkavállaló honnan szerezheti be a szükséges pénzügyi ismereteket. A válaszadók több lehetőséget is megjelölhettek. A leggyakrabban említett forrás a pénzügyi tréning volt (68,5 százalék), a megkérdezettek kétharmada megjelölte az internetet (66,2 százalék). A harmadik leggyakoribb említés a saját tapasztalat volt (58,1 százalék). Magas arányban választották még a válaszadók az iskolát (40,7 százalék), valamint a családot (39,3 százalék). Minden negyedik válaszadó bejelölte a munkáltatót, az újságokat, valamint a munkatársakat. A legalacsonyabb arányban a Facebookot választották. (6. ábra)

6. ábra A szükséges pénzügyi ismeretek forrásainak említése (%)

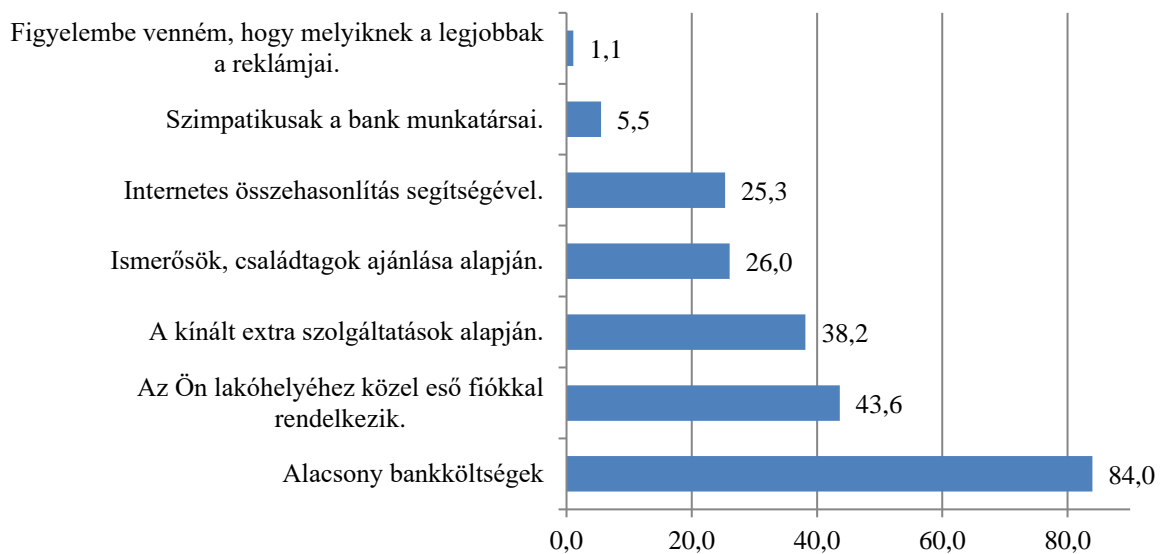

Forrás: saját szerkesztés

A banki szolgáltatások másik attitűd-kérdése a bankok kiválasztásának szempontjaira irányult. Itt is több lehetőséget jelölhettek meg a kitöltők. Ötből négy válaszadó az alacsony bankköltségek alapján választ (84,0 százalék). A megkérdezettek közel fele (43,6 százalék) említette a lakóhelyhez közel eső bankfiók meglétét. Az extra szolgáltatások említésének

aránya az előzőhöz hasonlóan magas, 38,2 százalék. Az ismerősök, családtagok javaslatát a kitöltők negyede veszi figyelembe, szintén egynegyedük végez internetes összehasonlítást. A banki munkatársak viselkedését a válaszadók 5,5 százaléka veszi figyelembe. (7. ábra)

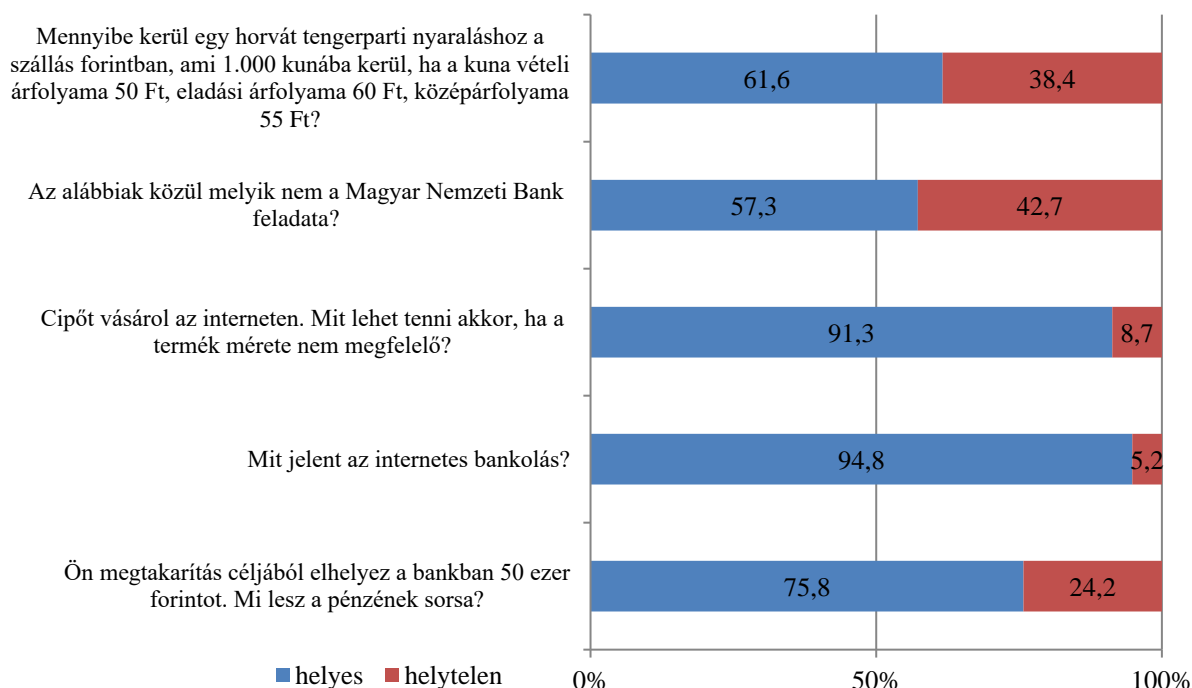
7. ábra A bankválasztás szempontjainak említése (%)

Forrás: saját szerkesztés

Összegezve, a banki szolgáltatások dimenziójában a legtöbb helyes válasz az internetes bankolás fogalmára érkezett. Közel azonosan magas arányban (91,3 százalék) válaszoltak helyesen a megkérdezettek az internetes vásárlással kapcsolatban. A bankban elhelyezett megtakarítás sorsáról érdeklődő kérdésre a kitöltők háromnegyede felelt jól. A számítási feladat esetén a helyes válaszok aránya 61,6 százalék, míg a legalacsonyabb arányban a jegybanki feladatokra tudtak megfelelően válaszolni a válaszadók. (8. ábra)

8. ábra A helyes és helytelen válaszok aránya a banki szolgáltatások témakörében (%)

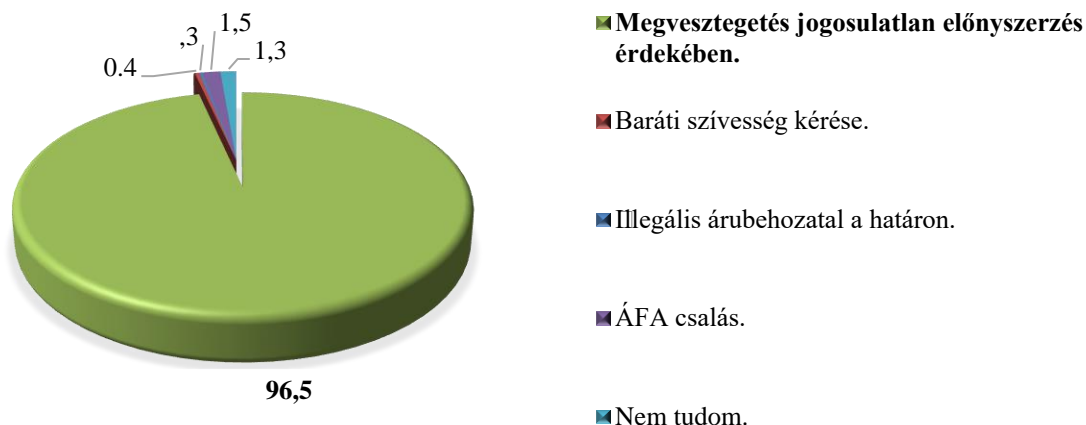

Forrás: saját szerkesztés

1.3. Általános gazdasági ismeretek

Az általános gazdasági ismeretek moduljában először a korrupció fogalmáról érdeklődtünk. 5530 fő válaszolt a kérdésre, további 75 fő a „nem tudom” lehetőséget választotta (1,3 százalék). Szinte minden kitöltő azt a lehetőséget jelölte meg helyesen, hogy a korrupció megvesztegetés jogosulatlan előnyszerzés érdekében. A három helytelen válasz aránya együttesen 2,2 százalék. (9. ábra)

9. ábra Mi a korrupció? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Míg a férfiak 95,8 százaléka, addig a nők 96,7 százaléka adott jó választ erre a kérdésre (khi-négyzet=2,541, p-érték=0,111).

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=12,889 p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen és gyakran járnak továbbképzésre (97,5%). Továbbképzésre a ritkán eljárók 96,8 és az egyáltalán nem járók 95,2 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=12,756 p-érték<0,001). A 1 és 2 fős háztartásban élők (97,4%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. A 3-4 fős háztartásban élők 96,5 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 94,6 százaléka tudott helyesen válaszolni.

A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=18,687, p-érték<0,001). Megkérdezett felnőttek háztartásban élő

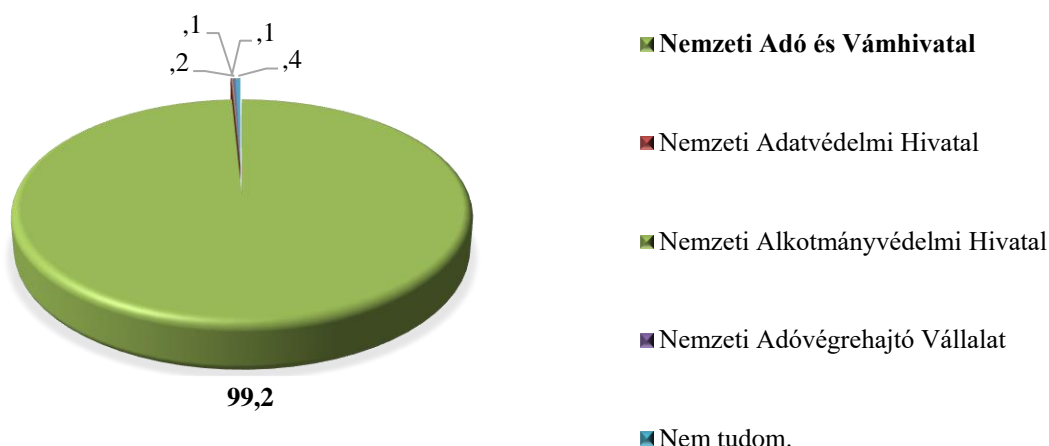
kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (97,5%) illetve a 1 gyerekes (97%) felnőttek adták. A 2 gyerekkel élők 95,6, a háromnál többel élők 85 és a gyerekekkel nem rendelkezők 96,6 százaléka adott helyes választ.

A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 250-350 ezer forintos csoport (98,3%) és a 150-250 ezer forintos csoport (97,1%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 350 ezer felett keresők 96,3, 100-150 ezer forintot keresők 96, a 80-100 ezer forintot keresők 95,1 és a 80 ezer alatti fizetéssel rendelkezők 96,2 százaléka válaszolt helyesen (khi-négyzet=13,408, p-érték=0,020).

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=26,064, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 81,8 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (97,5% és 96,2%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 93 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A következőkben a NAV rövidítésének jelentésére voltunk kíváncsiak. Erre a kérdésre csupán 24 fő nem válaszolt, valamint 5581 érvényes válasz érkezett. A válaszadók 99,2 százaléka az adóhivatal megnevezését pontosan ismeri. A három helytelen válasz aránya közel azonos, de együttesen sem érik el az 1 százalékot. (10. ábra)

10. ábra Mi a NAV? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=31,380 p-érték<0,001). Míg a férfiak 98 százaléka, addig a nők 99,6 százaléka adott jó választ erre a kérdésre.

Tanulmányai befejezése óta milyen rendszerességgel vett részt felnőttképzésben, a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Továbbképzésre a rendszeresen járók 99,2, a gyakran résztvevők 99,4, ritkán eljárók 99,3 és az egyáltalán nem járók 99 százaléka adott helyes választ (khi-négyzet=1,943, p-érték=0,584).

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 2 fős háztartásban élők (99,6%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 1 fős háztartásban élők 98,6, 3-4 fős háztartásban élők 99,2 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 99 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=4,753, p-érték=0,191).

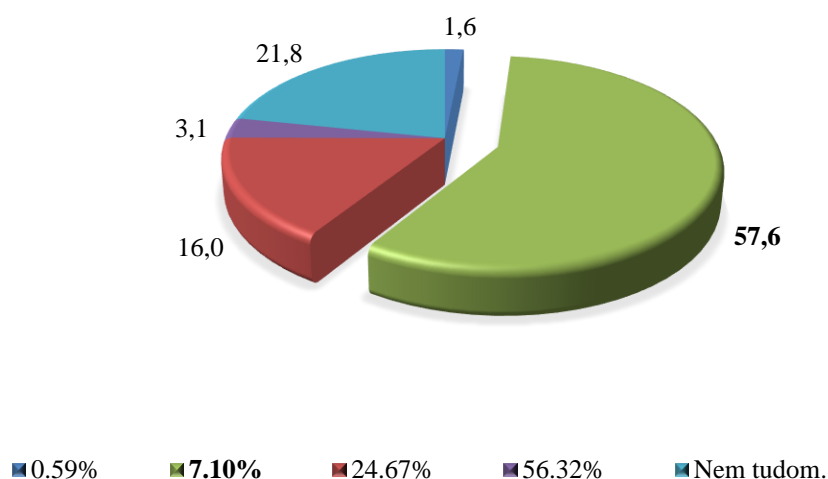
A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=27,510, p-érték<0,001). Megkérdezett felnőttek háztartásban élő

kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (100%) illetve a 1 gyerekes (99,5%) felnőttek adták. A 2 gyerekkel élők 98,7, a háromnál többen élők 92,5 és a gyerekekkel nem rendelkezők 99,2 százaléka adott helyes választ. A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 250-350 ezer és a 150-250 ezer forintos csoport (99,5%) és a 100-150 ezer forintos csoport (99,4%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 350 ezer felett keresők 98,2, a 80-100 ezer forintot keresők 99 és a 80 ezer alatti fizetéssel rendelkezők 98,5 százaléka válaszolt helyesen (khi-négyzet=12,703, p-érték=0,026).

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 90,9 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (99,1% és 99,3%).. A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 99,1 százaléka tudott megfelelő választ adni (khi-négyzet=10,552, p-érték=0,014).

Az általános gazdasági ismeretek dimenziójában, a továbbiakban a 2014. évi magyarországi munkanélküliségi ráta értékére kérdeztünk rá. 4385 fő válaszolt a kérdésre, további 1220 „nem tudom” válasz érkezett, mely adat az előzőeknél jelentősen magasabb (21,8 százalék). A válaszadók több mint fele helyesen jelölte meg a munkanélküliségi ráta értékét (57,6 százalék). Minden hatodik kitöltő szerint a magyar ráta 24,6 százalék. A két szélsőséges helytelen opciót alacsony arányban választották a megkérdezettek. (11. ábra)

11. ábra Mennyi Magyarországon 2014-re a legfrissebb munkanélküliségi ráta értéke? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=10,652, p-érték<0,001). Míg a férfiak 61,5 százaléka, addig a nők 56,4 százaléka adott jó választ erre a kérdésre.

Tanulmányai befejezése óta milyen rendszerességgel vett részt felnőttképzésben, a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=14,618, p-érték<0,001). Továbbképzésre a rendszeresen járók 59,7, a gyakran résztvevők 60,3, ritkán eljárók 58,6 és az egyáltalán nem járók 53,7 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 1 fős háztartásban élők (62%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 2 fős háztartásban élők 59,7, a 3-4 fős háztartásban élők 56,4 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 56,2 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=7,882, p-érték=0,049).

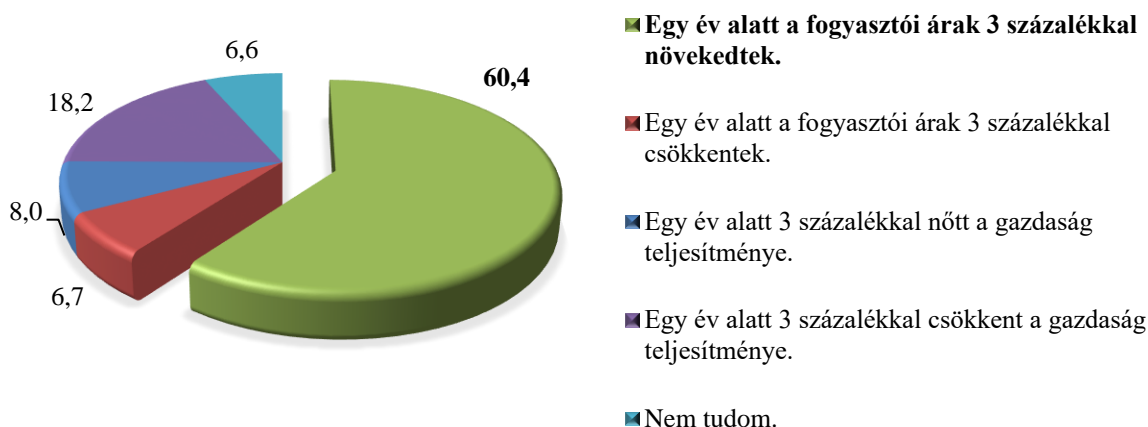
A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=15,419, p-érték<0,001). Megkérdezett felnőttek háztartásában élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3

gyerekes (61,4%) illetve a gyerekekkel nem rendelkező (59,3%) felnőttek adták. A 1 gyerekekkel élők 54,4, 2 gyerekekkel élők 53,4 és a háromnál többel élők 52,5 százaléka adott helyes választ. A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=27,474, p-érték<0,001). Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (65,7%), a 250-350 ezer forintos csoport (63,2%) és a 150-250 ezer forintos csoport (58,8%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 100-150 ezer forintot keresők 56, a 80-100 ezer forintot keresők 52 és a 80 ezer alatti fizetéssel rendelkezők 56 százaléka válaszolt helyesen.

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=90,482, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők csupán 9,1 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (64,5% és 54,3%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 4,1 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A következő kérdés az éves infláció értelmezésére vonatkozott. Az érvényes válaszok száma 5235 volt, míg 370 fő nem tudott választani a megadott lehetőségek közül (6,6 százalék). Ötből három kitöltő (60,4 százalék) helyesen magyarázta az infláció fogalmát. A helytelen opciók közül a legtöbben a gazdaság teljesítményének csökkenését jelölték meg (18,2 százalék). A másik két hibás alternatívát közel azonos arányban választották a megkérdezettek. (12. ábra)

12 ábra A tv-ben azt mondták, hogy az éves infláció 3%. Mit jelent ez? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=50,920, p-érték<0,001). Míg a férfiak 69 százaléka, addig a nők 57,9 százaléka adott jó választ erre a kérdésre.

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=45,975 p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (69,6%) és gyakran (65%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a ritkán eljárók 60,4 és az egyáltalán nem járók 55 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=24,129, p-érték<0,001). A 1 fős háztartásban élők (69%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 2 fős háztartásban élők 62,8, a 3-4 fős háztartásban élők 59,6 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 55,9 százaléka tudott helyesen válaszolni.

A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a háromnál több gyerekes (67,5%) illetve a 2 gyerekes (61,6%) felnőttek adták. A 1 gyerekkel élők 58,7, a 3 gyerekkel élők 57 és a gyerekekkel nem élők 60,9 százaléka adott helyes választ (khi-négyzet=3,799, p-érték=0,434).

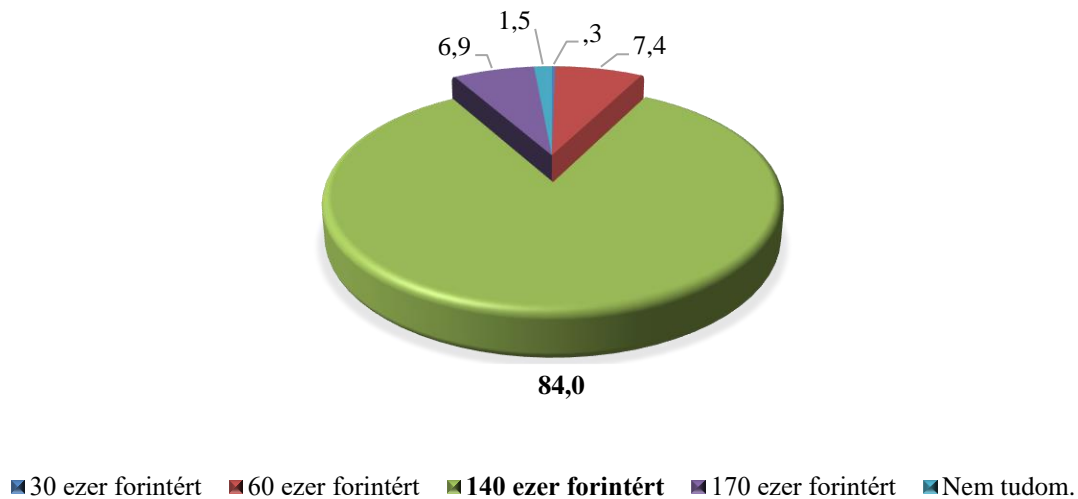
A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=25,662, p-érték<0,001). Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (66,4%), a 250-350 ezer forintos csoport (64,3%), a 150-250 ezer forintos csoport (60,8%) és a 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkező felnőttek 63 százaléka válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 100-150 ezer forintot keresők 59,3 és a 80-100 ezer forintot keresők 53,4 százaléka válaszolt helyesen.

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=121,975, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők kevesebb, mint a fele (45,5%) válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (69,2% és 55,7%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 47,7 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A számítási feladat ebben a témakörben egy 30 százalékos leértékelés utáni ár meghatározására irányult. A kérdésre 5521 fő válaszolt, további 84 fő a „nem tudom” lehetőséget jelölte meg. A válaszadók 84,0 százaléka helyesen határozta meg az összeget. A hibás opciók közül legtöbben a leértékelés értékét választották (7,4 százalék), míg közel hasonló arányban a 30 százalék helyett 30 ezer forintot olvastak az árendedményre, így a helytelen, 170 ezer forintos

lehetőséget jelölték be (6,9 százalék). A 30 ezer forintos alternatívát választották a legkevesebben. (13. ábra)

13 ábra Egy 200 ezer forintos okostelefont 30 százalékkal leértékelték. Mennyiért tudja megvásárolni a készüléket? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Míg a férfiak 86,1 százaléka, addig a nők 83,3 százaléka adott jó választ erre a kérdésre (khi-négyzet=5,667, p-érték=0,017).

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=22,944, p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (87,9%) és gyakran (85,4%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a ritkán eljárók 84,8 és az egyáltalán nem járók 80,6 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 1 fő háztartásban élők (85,9%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen,

mint a többi háztartástípusban élők. Az 2 fős háztartásban élők 85,8, a 3-4 fős háztartásban élők 83,5 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 82 százaléka tudott helyesen válaszolni kérdésre (khi-négyzet=7,345, p-érték=0,062).

A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (91,1%) illetve a 2 gyerekes (86,1%) felnőttek adták. A 1 gyerekkel élők 84,3, a háromnál több gyerekkel élők 75 és a gyerekkel nem élők 83,2 százaléka adott helyes választ (khi-négyzet=12,145, p-érték=0,016).

A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=19,564, p-érték<0,001). Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (86,7%), a 250-350 ezer forintos csoport (86,5%), a 150-250 ezer forintos csoport (85,6%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 83,7, a 100-150 ezer forintot keresők 83 és a 80-100 ezer forintot keresők 79,4 százaléka válaszolt helyesen.

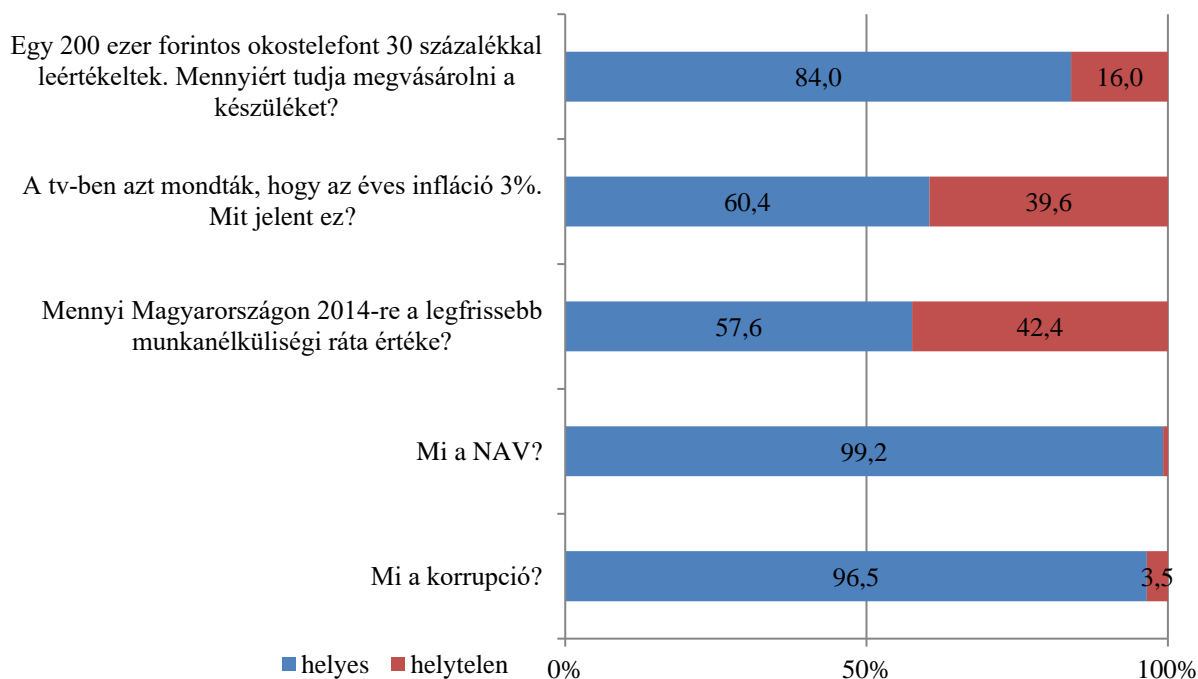
%). Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=37,813, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 72,7 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (86,8% és 83 A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 74,5 százaléka tudott megfelelő választ adni.

Az általános gazdasági ismeretek blokkjában az attitűdre vonatkozó két szöveges kérdés során arról érdeklődtünk, hogy mi jut eszükbe a kitöltőknek először egy szegény, illetve egy gazdag emberről. Mindkét kérdésre teljes körűen válaszoltak a felmérésben résztvevők. A válaszok

igen sokszínűek voltak. A szegény emberrel kapcsolatosan a leggyakrabban előforduló kifejezések az alábbiak: nélkülözés, sajnálat, éhezés, munkanélküliség, nincs (vagy kevés a) pénze, kilátástalanság, kiszolgáltatottság, hajléktalan, nyomor, szerencsétlen, spórolás, szomorúság, megélhetési problémák. A gazdag emberrel kapcsolatban a következő kifejezéseket említették a megkérdezettek: jólét, pénz, luxus, szerencsés, korrupció, hatalom, nagyképűség, pazarlás, fényűzés, jómódú, szerencse, tehetős, siker, irigység, anyagi biztonság, gondtalanság, kényelem, vagyon, lehetőség.

Összegezve, az általános gazdasági ismeretek témakörében adott válaszokat, a helyes válaszok aránya az adóhivatal nevére vonatkozó kérdésnél volt a legnagyobb (99,2 százalék). Szintén majdnem mindenki jól válaszolt a korrupció fogalmára (96,5 százalék). A számítási feladatot a megkérdezettek 84,0 százaléka megfelelően oldotta meg. Az infláció értelmezését csupán a válaszadók 60,4 százaléka ismeri. A legkevesebb helyes válasz a magyar munkanélküliségi ráta értékére irányuló kérdésre érkezett. (14. ábra)

14. ábra A helyes és helytelen válaszok aránya az általános gazdasági ismeretek körében (%)

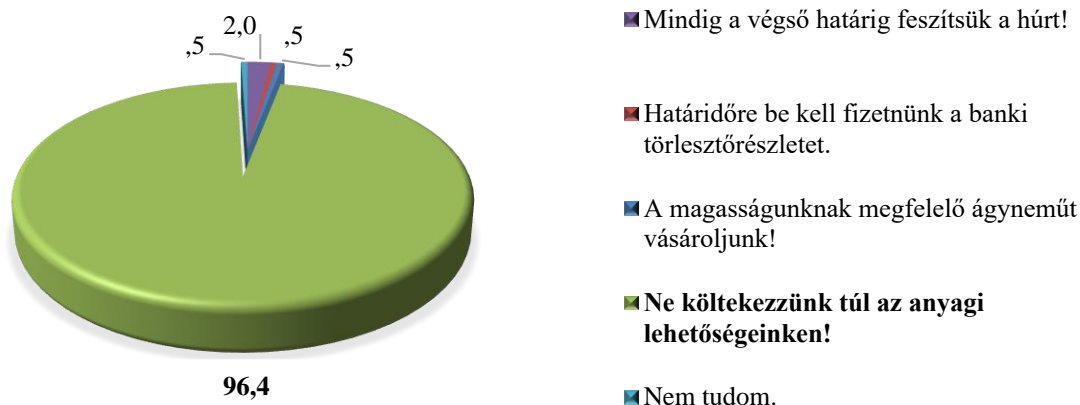

Forrás: saját szerkesztés

1.4. Megtakarítások és befektetések

A megtakarítások és befektetések témakörében az első kérdés arra irányult, hogy vajon mit jelent az alábbi közmondás: „Addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér.” Erre a kérdésre 5575 érvényes válasz érkezett, további 30 fő nem tudott megjelölni egy opciót sem. A legtöbben (96,4 százalék) a helyes megoldást választották. A helytelen válaszok közül a legtöbben (2,0 százalék) az alábbi jelentést jelölték be: „Mindig a végső határig feszítsd a húrt.” A másik két hibás opcióra együttesen a válaszok 1,0 százaléka érkezett. (15. ábra)

15. ábra Mit jelenthet a közmondás: „Addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér.”? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A egyes nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=16,945, p-érték<0,001). Míg a férfiak 94,5 százaléka, addig a nők 97 százaléka adott jó választ erre a kérdésre.

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=22,805, p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (97,7%) és gyakran (97,4%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a ritkán eljárók 97 és az egyáltalán nem járók 94,6 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 2 fős háztartásban élők (97%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 1 fős háztartásban élők 95,3, a 3-4 fős háztartásban élők 96,4 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 96,1 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=3,127, p-érték=0,372).

A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=15,762, p-érték<0,001). Megkérdezett felnőttek háztartásban élő

kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (98,7%) illetve a 1 gyerekes (97,6%) felnőttek adták. A 2 gyerekkel élők 97,1, a háromnál több gyerekkel élők 90 és a gyerekkel nem élők 95,9 százaléka adott helyes választ. A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=19,572, p-érték<0,001). Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 250-350 ezer forintos csoport (96,9%), a 150-250 ezer forintos csoport (97,3%) és a 100-150 ezer forintot keresők 97 százaléka válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 350 ezer felett keresők 96,3, a 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 94,7 és a 80-100 ezer forintot keresők 94,6 százaléka válaszolt helyesen.

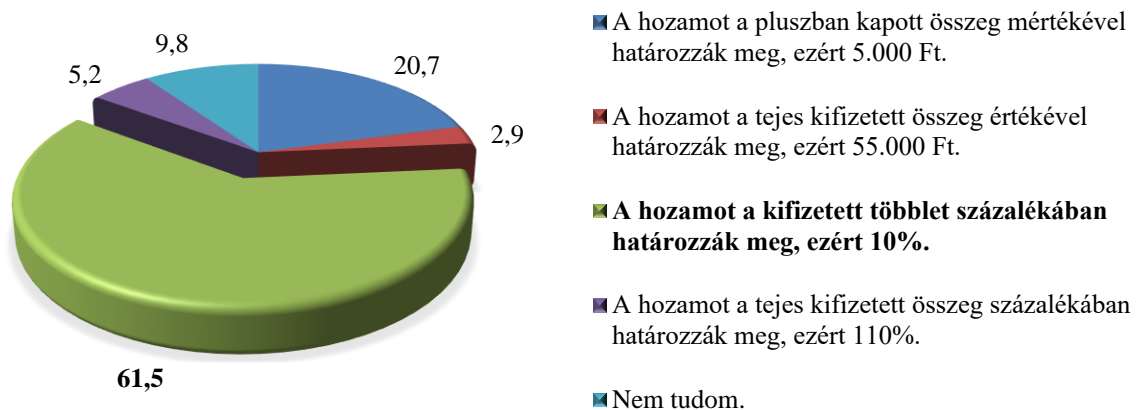
Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=19,723, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 72,7 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (96,9% és 96,3%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 95,7 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A következő kérdés a megtakarítások témakörében a hozam meghatározására irányult. „Befektetett 50 ezer forintot. Egy év múlva 55 ezer forintot kapott kézhez. Mennyi a hozama a befektetésnek?” A válaszlehetőségek között szerepelt a kifizetett többlet, illetve a kifizetett összeg értéke, valamint ezek százalékában meghatározott eredmények. Erre a kérdésre 5056 érvényes válasz érkezett, míg a kitöltők 9,8 százaléka „nem tudom” választ adott. A válaszok közel kétharmada helyes volt (61,5 százalék): „A hozamot általában a kifizetett többlet százalékában határozzák meg, ezért 10%.” A kifizetett többlet értékét (5000 forint) jelölte meg a megkérdezettek 20,7 százaléka, helytelenül. A teljes kifizetett összeg százalékát választotta a

kitöltők 5,2 százaléka, míg a legkevesebb válasz a teljes kifizetett összeg értékére érkezett. (16. ábra)

16. ábra Befektetett 50 ezer forintot. Egy év múlva 55 ezer forintot kapott kézhez.

Mennyi a hozama a befektetésnek? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Míg a férfiak 64,3 százaléka, addig a nők 60,6 százaléka adott jó választ erre a kérdésre (khi-négyzet=5,741, p-érték=0,017).

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=31,692, p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (65,6%) és gyakran (63,7%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a ritkán eljárók 63,4 és az egyáltalán nem járók 55,8 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 1 fős háztartásban élők (65%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 2 fős háztartásban élők 62,7, a 3-4 fős háztartásban élők 61,3

és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 58,6 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=5,968, p-érték=0,113).

Az egyes csoportok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (68,4%) illetve a háromnál több gyerekes (67,5%) felnőttek adták. A 1 gyerekkel élők 60,2, a 2 gyerekkel élők 63,5 és a gyerekkel nem élők 61,1 százaléka adott helyes választ (khi-négyzet=5,928, p-érték=0,205).

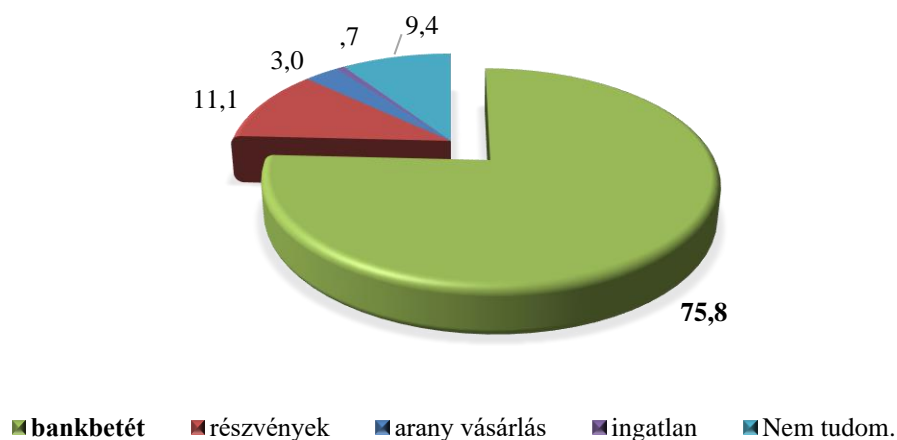
A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=17,539, p-érték<0,001). Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (69%), a 250-350 ezer forintos csoport (64,8%), a 150-250 ezer forintos csoport (62,6%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 61,7, a 100-150 ezer forintot keresők 59 és a 80-100 ezer forintot keresők 58 százaléka válaszolt helyesen.

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=13,611, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 45,5 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (63,2% és 61,2%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 53,2 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A továbbiakban a rövidtávú befektetési formákról érdeklődtünk: „100 ezer forintos megtakarítását 2 hónapra fekteti be, mert utána szüksége lesz erre a pénzre. Milyen megoldást célszerű választani ehhez a rövid távú befektetéshez?” A lehetséges válaszok az alábbiak voltak: bankbetét, részvények, arany, ingatlan. 5079 érvényes válasz érkezett, további 526 fő

nem tudott válaszolni. A válaszok háromnegyede helyes volt, ezek a megkérdezettek bankbetétbe tennék rövid távú befektetésüket. Minden tizedik kitöltő a részvényeket választotta, míg három százalékuk az aranyat. A legkevesebben az ingatlant jelölték meg. (17. ábra)

17. ábra 100 ezer forintos megtakarítását 2 hónapra fekteti be, mert utána szüksége lesz erre a pénzre. Milyen megoldást célszerű választani ehhez a rövid távú befektetéshez? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=28,480, p-érték<0,001). Míg a férfiak 70,2 százaléka, addig a nők 77,5 százaléka adott jó választ erre a kérdésre.

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=19,685, p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (80,5%) és gyakran (78,2%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a ritkán eljárók 76,1 és az egyáltalán nem járók 72,4 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 3-4 fős háztartásban élők (76,9%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 1 fős háztartásban élők 72,8, a 2 fős háztartásban élők 75 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 74,3 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=5,752, p-érték=0,124).

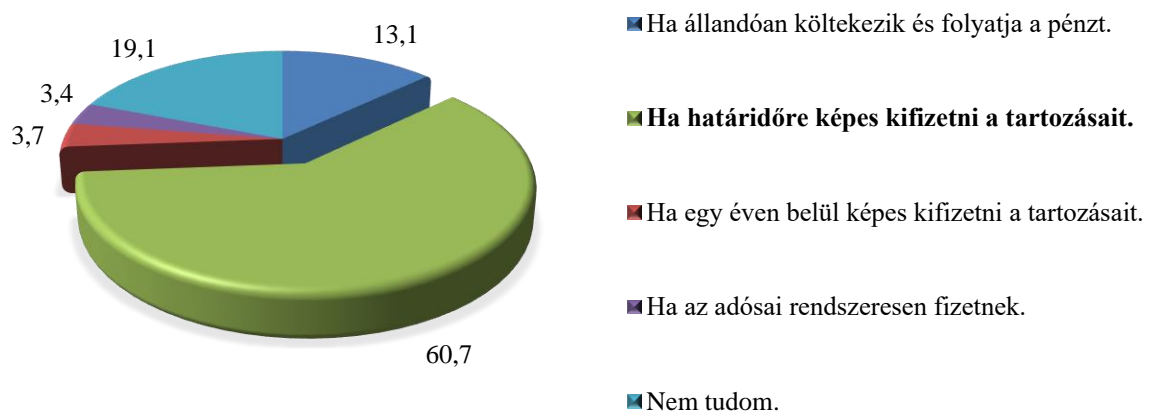
A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 1 gyerekes (78,6%) illetve a 2 gyerekes (77,4%) és a 3 gyerekes (76,6%) felnőttek adták. A háromnál több gyerekkel élők 75 és a gyerekekkel nem élők 74,5 százaléka adott helyes választ (khi-négyzet=9,191, p-érték=0,056).

A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (79%), a 250-350 ezer forintos csoport (76,1%), a 150-250 ezer forintos csoport (77,8%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 73,7, a 100-150 ezer forintot keresők 74,4 és a 80-100 ezer forintot keresők 75,1 százaléka válaszolt helyesen (khi-négyzet=8,949, p-érték=0,111).

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 63,6 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (75,8% és 76,1%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 73,3 százaléka tudott megfelelő választ adni (khi-négyzet=2,177, p-érték=0,537).

A következő kérdés ebben a témakörben a likviditás fogalmáról érdeklődött. Több mint ezren (19,1 százalék) nem tudtak válaszolni erre a kérdésre. Az érvényes válaszok száma 4534 volt. Ötből három kitöltő (60,7 százalék) a helyes opciót jelölte meg. A helytelen lehetőségek közül a legtöbben (13,1 százalék) azt jelölték be, hogy aki likvid, az állandóan költekezik és folytatja a pénzt. A másik két hibás alternatívát közel azonos arányban választották a megkérdezettek. (18. ábra)

18. ábra Mikor likvid valaki? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Míg a férfiak 59,6 százaléka, addig a nők 61,1 százaléka adott jó választ erre a kérdésre (khi-négyzet=0,922, p-érték=0,337).

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=109,695, p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (68,4%) és gyakran (68,8%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a ritkán eljárók 62,7 és az egyáltalán nem járók 50,7 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=15,763, p-érték<0,001). A 1 fős háztartásban élők (67,8%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 2 fős háztartásban élők 63, a 3-4 fős háztartásban élők 59,5 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 58,4 százaléka tudott helyesen válaszolni.

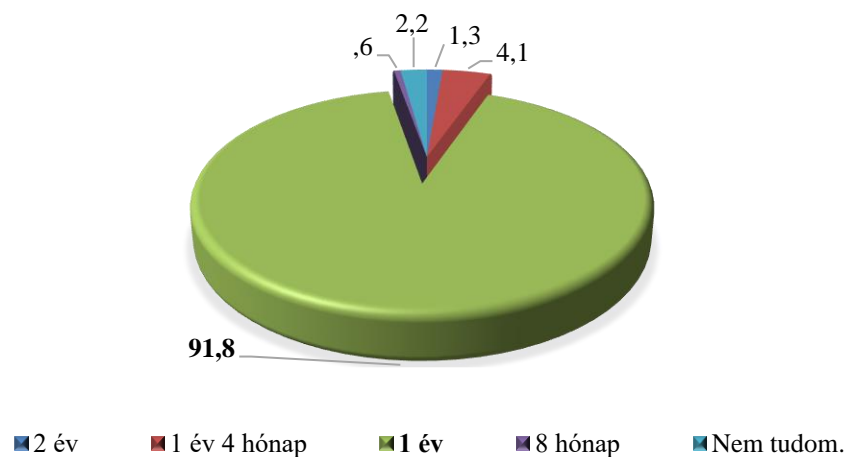
A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (63,9%) illetve a 2 gyerekes (63,3%) felnőttek adták. A 1 gyerekes 60,6, a háromnál több gyerekkel élők 60 és a gyerekekkel nem élők 60,1 százaléka adott helyes választ (khi-négyzet=3,235, p-érték=0,519).

A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 250-350 ezer forintos csoport (69,2%), a 150-250 ezer forintos csoport (61,9%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 350 ezer felett keresők 59, a 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 60,2, a 100-150 ezer forintot keresők 59,9 és a 80-100 ezer forintot keresők 59 százaléka válaszolt helyesen (khi-négyzet=3,784, p-érték=0,581).

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=60,500, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 36,4 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (66,3% és 58,2%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 48,3 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A megtakarítások és befektetések dimenziójában a számítási feladat az alábbi volt: „Havi 100 ezer forint fizetés 10 százalékát félreteszi minden hónapban. Mennyi idő alatt tud ebből összegyűjteni 120 ezer forintot egy számítógépre?” A válaszlehetőségek a következők voltak: 2 év; 1 év 4 hónap; 1 év; 8 hónap. 125 fő nem tudott választ adni, az érvényes kitöltők száma 5480 volt. A leggyakoribb válasz a helyes megoldás volt (1 év), tizből kilenc válaszadó ezt az opciót jelölte meg. 4,1 százalékuk választotta az 1 év 4 hónapot. A másik két hibás alternatíva aránya elenyésző. (19. ábra)

19. ábra Havi 100 ezer forint fizetés 10 százalékát félreteszi minden hónapban. Mennyi idő alatt tud ebből összegyűjteni 120 ezer forintot egy számítógépre? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Míg a férfiak 92,5 százaléka, addig a nők 91,6 százaléka adott jó választ erre a kérdésre (khi-négyzet=1,120, p-érték=0,290).

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=26,060, p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik nagyon ritkán (93,1%) és gyakran (93%) járnak továbbképzésre.

Továbbképzésre a rendszeresen eljárók 92,2 és az egyáltalán nem járók 88,9 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 1 fős háztartásban élők (93%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 2 fős háztartásban élők 90,8, a 3-4 fős háztartásban élők 92,3 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 90,7 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=4,673, p-érték=0, 197).

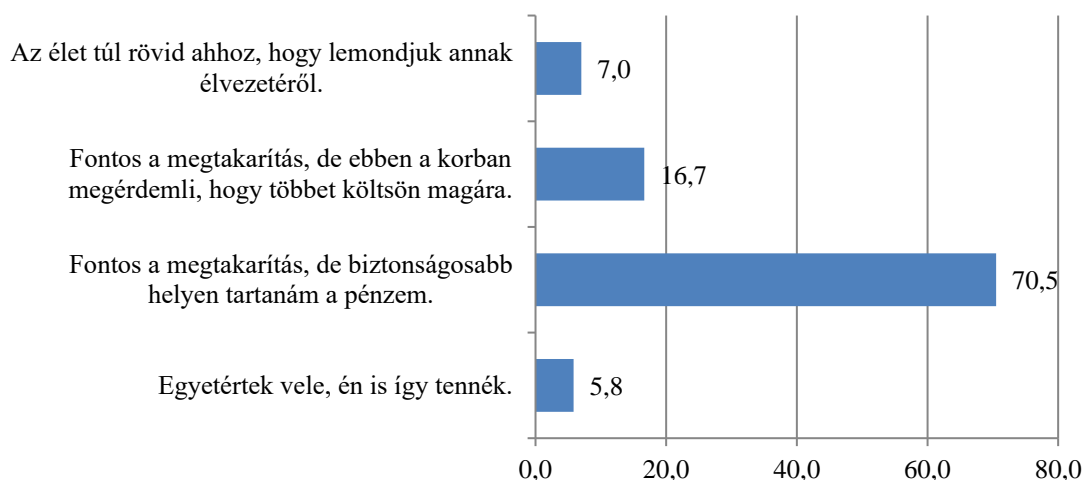
A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásában élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (94,3%) illetve a 2 gyerekes (93,3%) felnőttek adták. A 1 gyerekes 92,8, a háromnál több gyerekkel élők 85 és a gyerekekkel nem élők 91,1 százaléka adott helyes választ (khi-négyzet=9,332, p-érték=0, 053).

A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=45,325, p-érték<0,001). Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (94,1%), 250-350 ezer forintos csoport (94,4%), a 150-250 ezer forintos csoport (94,6%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 89,6, a 100-150 ezer forintot keresők 90 és a 80-100 ezer forintot keresők 88,7 százaléka válaszolt helyesen.

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=35,802, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 63,6 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (93,1% és 91,7%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 85,1 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A megtakarítások és befektetések utolsó, attitűdre vonatkozó kérdése arra irányult, hogy hogyan vélekednek a válaszadók egy idős asszonynak az otthon, a szekrény fiókjában gyűjtögetett pénzéről. Tízből hét megkérdezett szerint fontos a megtakarítás, de biztonságosabb helyen tartaná a pénzét. Minden hatodik kitöltő úgy véli, hogy fontos a megtakarítás, de idős korban megérdemlik az emberek, hogy többet költsenek magukra. A válaszadók 7,0 százaléka szerint az élet túl rövid ahhoz, hogy lemondjunk annak élvezetéről, míg 5,8 százalékuk egyetért az otthoni gyűjtögetéssel. (20. ábra)

20. ábra Egy idős néni minden pénzét otthon a szekrény fiókjában gyűjtögeti, csak minimális összeget költ élelmiszerre. Mi a véleménye róla? (%)

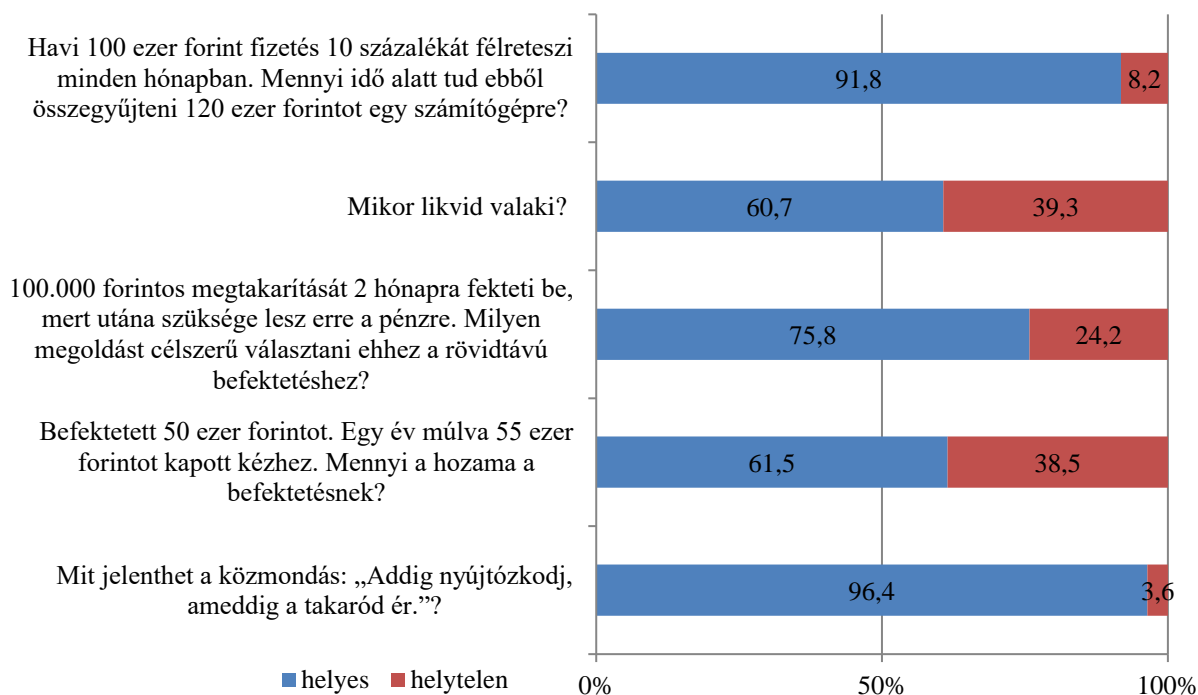

Forrás: saját szerkesztés

Összegezve, a megtakarítások és befektetések témakörében a legtöbb helyes válasz az „Addig nyújtózkodj, ameddig a takaród ér” közmondás értelmezésére érkezett. Hasonló arányban válaszoltak jól a megkérdezettek a számítási feladatra. A kitöltők 75,8 százaléka tudta

megfelelően kiválasztani a rövid távú befektetési formát. A hozam és a likviditás meghatározására érkezett a legkevesebb helyes válasz. (21. ábra)

21. ábra A helyes és helytelen válaszok aránya a megtakarítások és befektetések témakörében (%)

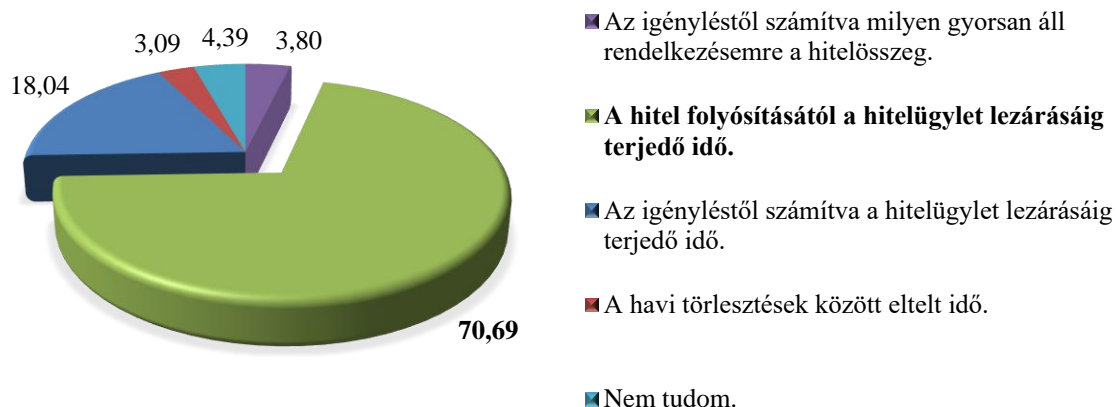

Forrás: saját szerkesztés

1.5. Hitelezés

A hitelezés dimenziójának első kérdésében a futamidő meghatározására voltunk kíváncsiak. 5359 fő válaszolt a kérdésre, további 246 fő nem tudott választani. A válaszadók több mint kétharmada helyesen értelmezte a fogalmat. A kitöltők közel ötöde szerint a futamidőt az igényléstől számítják, nem pedig a folyósítástól (helytelen válasz). A másik két hibás alternatívát közel azonos arányban jelölték meg a kérdőívben résztvevők. (22. ábra)

22. ábra Mit jelent a hiteleknél a futamidő? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Míg a férfiak 70,4 százaléka, addig a nők 70,8 százaléka adott jó választ erre a kérdésre (khi-négyzet=0,060, p-érték=0,807).

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=87,965, p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (75,6%) és gyakran (76,7%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a ritkán eljárók 73,1 és az egyáltalán nem járók 62 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 1 fős háztartásban élők (75,1%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 2 fős háztartásban élők 73, a 3-4 fős háztartásban élők 69,5 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 69,6 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=9,897, p-érték=0,019).

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=26,796, p-érték<0,001). Megkérdezett felnőttek

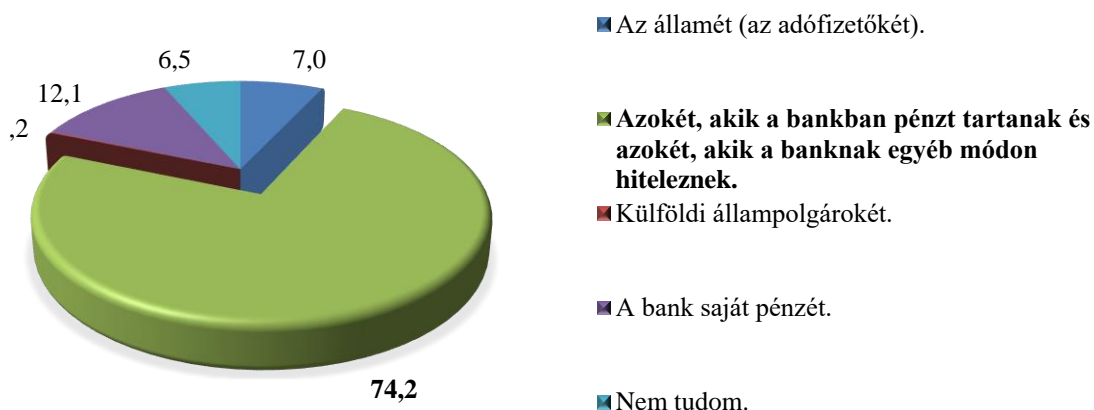

háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (78,5%) illetve a 2 gyerekes (76,8%) felnőttek adták. A 1 gyerekes 72,4, a háromnál több gyerekkel élők 72,5 és a gyerekekkel nem élők 68,5 százaléka adott helyes választ. A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=19,143, p-érték<0,001). Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (72,7%), 250-350 ezer forintos csoport (74,7%), a 150-250 ezer forintos csoport (72%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 70,5, a 100-150 ezer forintot keresők 70,2 és a 80-100 ezer forintot keresők 64,6 százaléka válaszolt helyesen.

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=38,780, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 36,4 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (73,6% és 70%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 58,7 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A továbbiakban arra kerestük a választ, hogy a kitöltők szerint a bank kinek a pénzét közvetíti hitelezéskor. Az érvényes válaszok száma 5240 volt, míg 365 fő nem tudott választani. A legtöbben, a válaszadók háromnegyede helyesen választott. A hibás opciókból a legtöbben (12,1 százalék) azt választották, hogy a bank a saját pénzét használja hitelezéskor. A megkérdezettek 7,0 százaléka szerint az államét, míg 0,2 százalékuk szerint külföldi állampolgárok pénzét közvetíti a bank. (23. ábra)

23. ábra Hitelt vesz fel egy banktól. A bank kinek a pénzét közvetítette ezzel az Ön számára? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=11,526, p-érték<0,001). Míg a férfiak 77,8 százaléka, addig a nők 73,1 százaléka adott jó választ erre a kérdésre.

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=61,621, p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (82,6%) és gyakran (78%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a ritkán eljárók 75,2 és az egyáltalán nem járók 67,9 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 2 fős háztartásban élők (75,%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 1 fős háztartásban élők 77,5, a 3-4 fős háztartásban élők 73,3 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 74,7 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=4,233, p-érték=0,237).

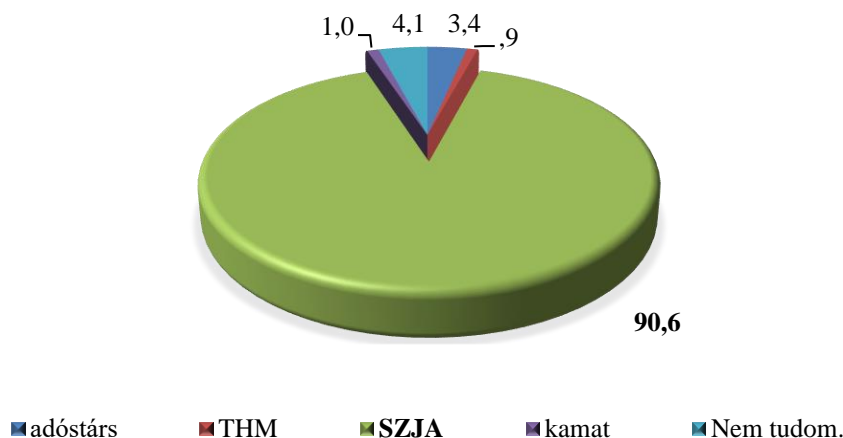
A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (82,3%) illetve a háromnál több gyerekes (75%) felnőttek adták. A 1 gyerekes 73,5, a 2 gyerekkel élők 73,9 és a gyerekekkel nem élők 74,1 százaléka adott helyes választ (khí-négyzet=5,729, p-érték=0,220).

A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khí-négyzet=21,951, p-érték<0,001). Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 250-350 ezer forintos csoport (77,9%), a 150-250 ezer forintos csoport (76,5%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 350 ezer felett keresők 73,4, 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 73,1, a 100-150 ezer forintot keresők 73,6 és a 80-100 ezer forintot keresők 68,5 százaléka válaszolt helyesen.

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khí-négyzet=54,207, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 36,4 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (78,5% és 72,5%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 63,2 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A következő kérdés arra irányult, hogy mely fogalom nem köthető közvetlenül a hitelezés témaköréhez. A válaszlehetőségek az alábbiak voltak: adóstárs, THM, SZJA, kamat. A kitöltők 4,1 százaléka nem tudott választani a megadott opciók közül, az érvényes válaszok száma 5373 volt. Tízből kilenc megkérdezett helyes választ adott, a THM és a kamat lehetőségére nagyjából azonos arányban voksoltak. A válaszadók 3,4 százaléka az adóstársat jelölte meg. (24. ábra)

24. ábra Melyik fogalom nem köthető közvetlenül a hitelezés témaköréhez? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=33,500, p-érték<0,001). Míg a férfiak 86,5 százaléka, addig a nők 91,9 százaléka adott jó választ erre a kérdésre.

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=52,076, p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik nagyon ritkán (92,3%) és gyakran (93,3%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a rendszeresen eljárók 91,3 és az egyáltalán nem járók 86,3 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 2 fős háztartásban élők (92,2%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 1 fős háztartásban élők 89,9, a 3-4 fős háztartásban élők 90,3 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 89,8 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=4,889, p-érték=0,180).

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=29,578, p-érték<0,001). Megkérdezett felnőttek

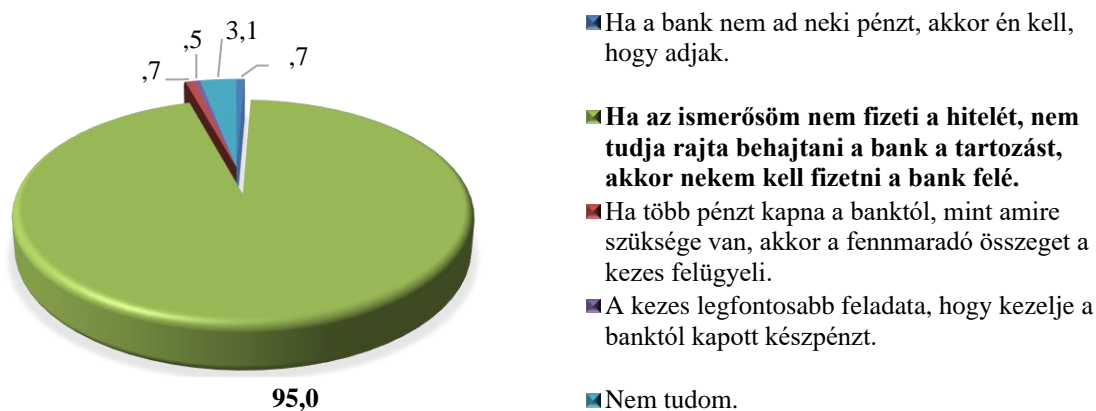
háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (96,8%) illetve a 2 gyerekes (93,5%) felnőttek adták. Az 1 gyerekes 92,5, a háromnál több gyerekkel élők 82,5 és a gyerekekkel nem élők 89,3 százaléka adott helyes választ.

A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (91,9%), 250-350 ezer forintos csoport (92,8%), a 150-250 ezer forintos csoport (91,5%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 89,8, a 100-150 ezer forintot keresők 90,1 és a 80-100 ezer forintot keresők 88,5 százaléka válaszolt helyesen (khi-négyzet=10,370, p-érték=0,065).

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=15,151, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 63,6 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (91,7% és 90,3%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 88,1 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A hitelezés témakörében a továbbiakban a kezesség következményeiről kérdeztük a kérdőívben résztvevőket. 5432 fő válaszolt a kérdésre, további 173 fő a „nem tudom” lehetőséget választotta. A válaszok 95,0 százaléka helyes volt, a megkérdezettek legnagyobb része azt jelölte meg, hogy ha az adós nem fizet, akkor a kezesnek kell fizetnie a bank felé. A három helytelen válasz aránya együtt sem éri el a két százalékot. (25. ábra)

25. ábra Kezesnek kéri fel Önt egy ismerőse a hitelfelvételéhez. Milyen következményei lehetnek, ha elvállalja? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=63,763, p-érték<0,001). Míg a férfiak 90,7 százaléka, addig a nők 96,3 százaléka adott jó választ erre a kérdésre.

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=43,469, p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik nagyon ritkán (96,2%) és rendszeresen (97%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a gyakran eljárók 95,7 és az egyáltalán nem járók 92 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 2 fős háztartásban élők (96,2%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 1 fős háztartásban élők 95,3, a 3-4 fős háztartásban élők 94,5 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 94,8 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=5,632, p-érték=0,131).

A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=30,169, p-érték<0,001). Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (98,1%) illetve a 2 gyerekes (97,2%) felnőttek adták. A 1 gyerekes 96,4, a háromnál több gyerekkel élők 85 és a gyerekekkel nem élők 94,1 százaléka adott helyes választ.

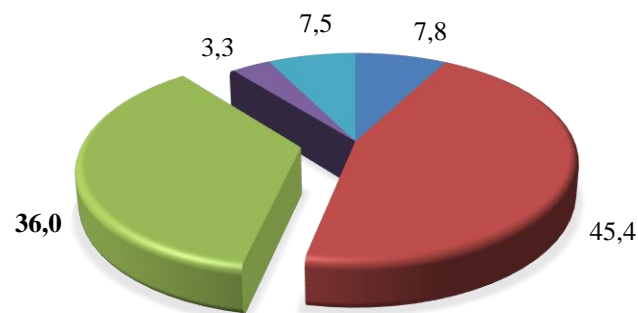
A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 250-350 ezer forintos csoport (95%), a 150-250 ezer forintos csoport (95,7%) és a 100-150 ezer forintot keresők (95,9%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 350 ezer felett keresők 94,8, a 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 93,1, és a 80-100 ezer forintot keresők 93,8 százaléka válaszolt helyesen (khi-négyzet=12,472, p-érték=0,029)

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=25,972, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 63,6 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (95,6% és 94,8%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 93,6 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A hitelezés témakörének számítási feladata a kamatos kamatra irányult: 200 ezer forint kölcsön és évi 10 százalékos kamatos kamat esetén mennyi a visszafizetendő összeg két év múlva? 5187 érvényes válasz érkezett erre a kérdésre, további 418 fő nem tudott megjelölni egy összeget sem. A legtöbben a 240 000 forintos értéket választották, ez a válaszok 45,4 százaléka (helytelen válasz). Ezek a megkérdezettek a kamatos kamat helyett az egyszerű kamattal

számoltak. Nagyjából minden harmadik kitöltő (36,0 százalék) a 242 000 forintos adatot jelölte meg, helyesen. A másik két hibás opció aránya együttesen 11,1 százalék. (26. ábra)

26. ábra Kölcsönad 200.000 forintot évi 10 százalékos kamatos kamatra. Mennyit kell visszkapnia 2 év múlva? (%)

■ 220.000 forintot ■ 240.000 forintot ■ **242.000 forintot** ■ 252.500 forintot ■ nem tudom

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=51,752, p-érték<0,001). Míg a férfiak 44,5 százaléka, addig a nők 33,5 százaléka adott jó választ erre a kérdésre.

Az egyes csoportok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (40,6%) és gyakran (36,6%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a ritkán eljárók 36,4 és az egyáltalán nem járók 33,6 százaléka adott helyes választ (khi-négyzet=9,268, p-érték=0,026).

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 2 fős háztartásban élők (36,7%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 1 fős háztartásban élők 36,2, a 3-4 fős háztartásban élők

35,8 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 35,9 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=0,332, p-érték=0,954).

A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (41,8%) felnőttek adták. A 1 gyerekes 34,7, a 2 gyerekes 34, a háromnál több gyerekkel élők 32,5 és a gyerekekkel nem élők 36,6 százaléka adott helyes választ (khi-négyzet=5,212, p-érték=0,266).

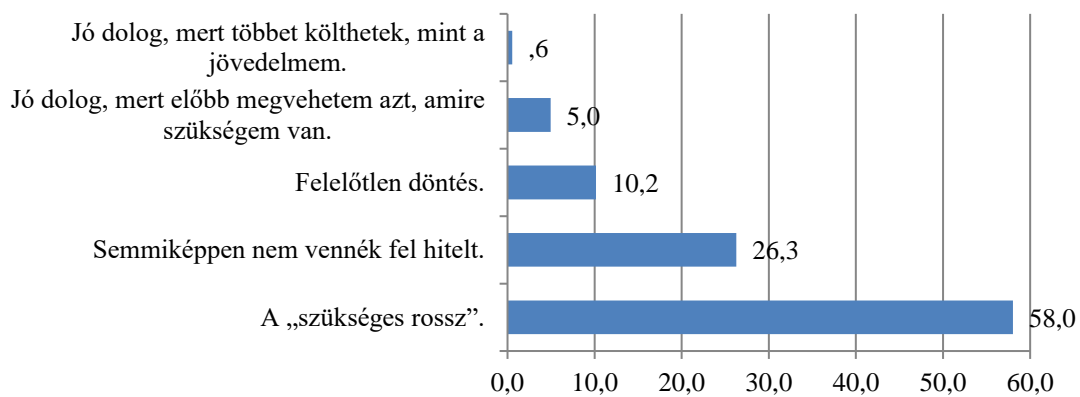
A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=23,622, p-érték<0,001). Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (44,6%), 250-350 ezer forintos csoport (41,4%), a 150-250 ezer forintos csoport (36,6%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 35,3, a 80-100 ezer forintot keresők 34,2 és a 100-150 ezer forintot keresők 32,9 százaléka válaszolt helyesen.

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=37,076, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 18,2 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (39,1% és 35,4%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 22,5 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A hitelezés moduljában két attitűd-kérdést tettünk fel. Az első kérdés a hitelfelvételről alkotott véleményre irányult. A válaszadók több mint fele szerint a hitelfelvétel a „szükséges rossz”. A kitöltők negyede nem venne fel semmi esetre sem hitelt. Minden tízedik megkérdezett úgy véli, hogy a hitelfelvétel felelőtlen döntés. A kérdőívben résztvevők 5,0 százaléka szerint a

hitelfelvétel azért jó, mert előbb megvehetik belőle azt, amire szükségük van. Azoknak az aránya, akik azt válaszolták, hogy azért jó a hitel, mert többet költhetnek, mint a jövedelmük, elenyésző. (27. ábra)

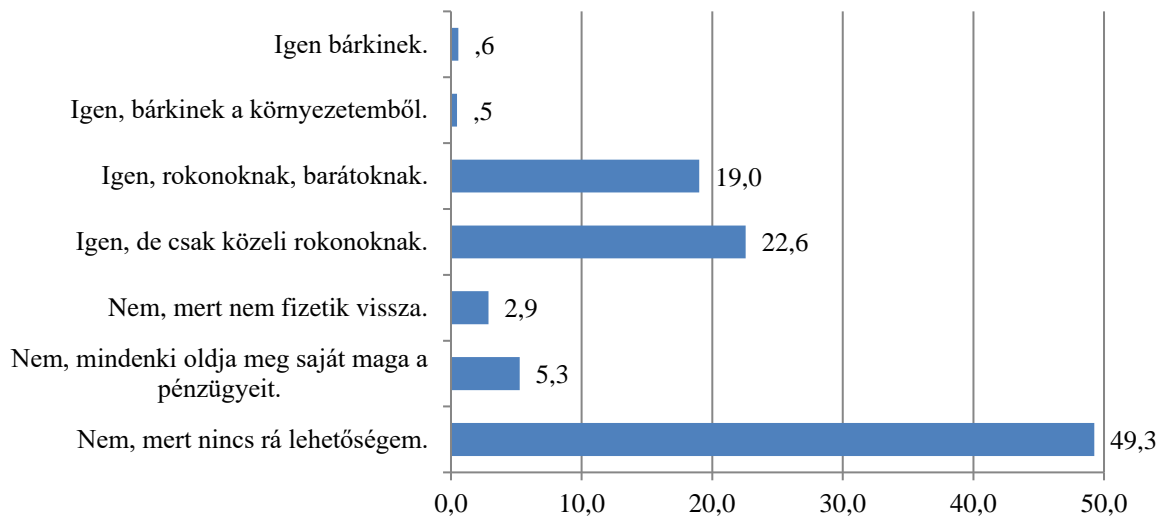
27. ábra A hitelfelvételről alkotott vélemény megoszlása (%)

Forrás: saját szerkesztés

A hitelezés dimenziójában a másik attitűdre vonatkozó kérdés így szólt: „Adna-e kölcsön 50 ezer forintot?” A tipikus válasz szerint nem, mert nincs rá lehetőségük (49,3 százalék). A megkérdezettek közel negyede adna kölcsön, de csak közeli rokonoknak (22,6 százalék). A válaszadók ötöde adna, de csak rokonoknak, barátoknak. 2,9 százalékuk úgy gondolja, hogy azért nem ad, mert nem fizetik vissza, míg 5,3 százalékuk szerint mindenkinek magának kell megoldania a pénzügyeit. (28. ábra)

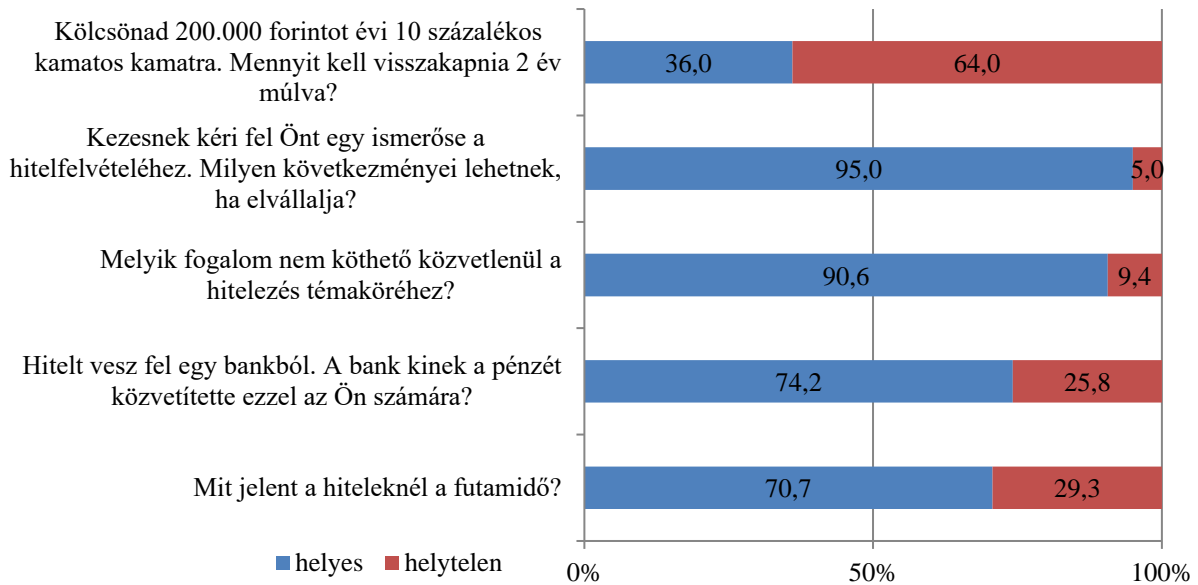
28. ábra Adna-e kölcsön 50 ezer forintot? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Összegezve, a hitelezés témakörében a legtöbb helyes válasz a kezesség következményeire érkezett, a kitöltők 95,0 százaléka választotta a jó megoldást. Hasonlóan magas arányban tudták kiválasztani a megkérdezettek a megadott fogalmak közül azt, amelyik nem a hitelezés témaköréhez kapcsolódik (90,6 százalék). A válaszadók háromnegyede jelölte be megfelelően a megadott lehetőségek közül azt, hogy kinek a pénzt közvetíti a bank a hitelezés során (74,2 százalék). A futamidő fogalmát a kérdőívben résztvevők 70,7 százaléka ismeri helyesen. A legkevesebb helyes válasz a kamatos kamat számítására érkezett. (29. ábra)

29. ábra A helyes és helytelen válaszok aránya a hitelezés témakörében (%)

Forrás: saját szerkesztés

1.6. Munka világa

A munka világával kapcsolatos dimenzióban először a fiktív számla fogalmára kérdeztünk rá. 5222 érvényes válasz érkezett, továbbá 383 fő a „nem tudom” lehetőséget választotta. A kitöltők közel kilencven százaléka (87,1 százalék) tudta a helyes választ, miszerint a fiktív számla olyan számla, ami mögött nincs valós gazdasági tartalom. A megkérdezettek 4,5 százaléka szerint a fiktív számla csak elektronikusan létezik. A másik két helytelen opció választásának aránya nem éri el az 1 százalékot. (30. ábra)

30. ábra Mi az a fiktív számla? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Míg a férfiak 86,4 százaléka, addig a nők 87,3 százaléka adott jó választ erre a kérdésre (khi-négyzet=0,767, p-érték=0,381).

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=77,454, p-érték<0,001). Tanulmányai befejezése óta milyen rendszerességgel vett részt felnőttképzésben, azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (90,5%) és gyakran (90,4%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a ritkán eljárók 89,2 és az egyáltalán nem járók 81 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 1 fős háztartásban élők (89,9%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 2 fős háztartásban élők 87,9, a 3-4 fős háztartásban élők 87,2 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 84,4 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=9,019, p-érték=0,029).

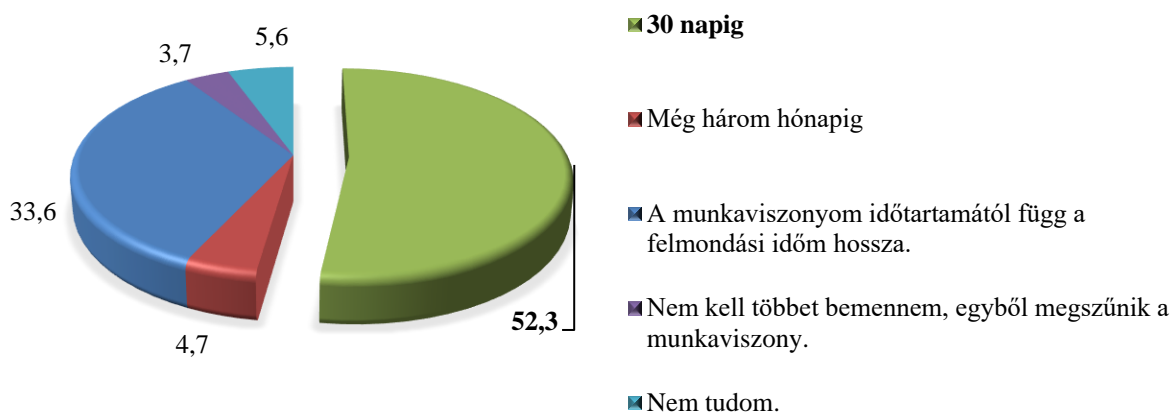
A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (91,1%) felnőttek adták. A 1 gyerekes 87,1, a 2 gyerekes 90, a háromnál több gyerekkel élők 85 és a gyerekekkel nem élők 86,4 százaléka adott helyes választ (khi-négyzet=9,067, p-érték=0,059).

A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=16,161, p-érték<0,001). Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (88,2%), 250-350 ezer forintos csoport (87,2%), a 150-250 ezer forintos csoport (89,2%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 87,5, a 80-100 ezer forintot keresők 83,5 és a 100-150 ezer forintot keresők 86,1 százaléka válaszolt helyesen.

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=59,498, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 63,6 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (89,9% és 86,5%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 75,7 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A továbbiakban a felmondási idő hosszára kérdeztünk rá. 5293 fő válaszolt valamelyik lehetőségre, míg 312 fő (5,6 százalék) a „nem tudom” opciót választotta. A leggyakrabban előforduló válaszlehetőség a helyes megoldás volt (30 nap), ezt jelölte be minden második válaszadó. A megkérdezettek harmada úgy véli, hogy a felmondási idő hossza a munkaviszony időtartamától függ (helytelen válasz). A kitöltők 4,7 százaléka szerint 3 hónap a felmondási idő, míg 3,7 százalékuk szerint egyáltalán nincs. (31. ábra)

31. ábra Egy jobban fizető állás érdekében felmond a jelenlegi munkahelyén. Alapesetben mennyi ideig kell a felmondás után a régi munkahelyén munkaviszonyban maradnia? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Míg a férfiak 49,6 százaléka, addig a nők 53,2 százaléka adott jó választ erre a kérdésre (khi-négyzet=5,128, p-érték=0,024).

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=11,765, p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik egyáltalán nem (54,6%) és ritkán (52,9%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a rendszeresen eljárók 47,6 és a gyakran járók 49,3 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 2 fős háztartásban élők (53,6%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 1 fős háztartásban élők 47,7, a 3-4 fős háztartásban élők 52,9 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 50,8 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=5,770, p-érték=0,123).

A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a háromnál több gyerekes (62,5%) felnőttek adták. A 1 gyerekes 53,2, a 2 gyerekes 53,8, a 3 gyerekkel élők 51,3 és a gyerekekkel nem élők 51,7 százaléka adott helyes választ (khí-négyzet=3,217, p-érték=0,522).

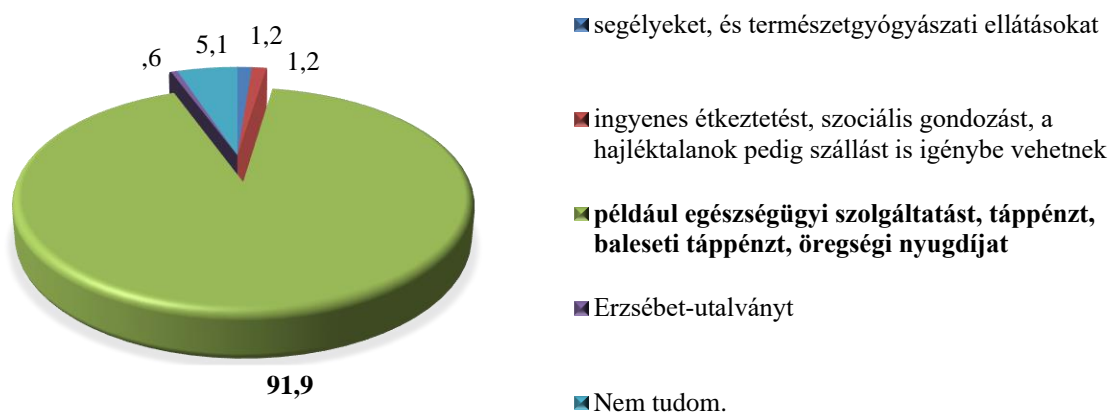
A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 250-350 ezer forintos csoport (53,8%), a 150-250 ezer forintos csoport (52,8%) és a 100-150 ezer forintot keresők (53,3%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 350 ezer felett keresők 46,9, a 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 50,5, a 80-100 ezer forintot keresők 52,3 százaléka válaszolt helyesen (khí-négyzet=3,217, p-érték=0,522).

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 45,5 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (53,3% és 51,7%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 52,6 százaléka tudott megfelelő választ adni (khí-négyzet=3,217, p-érték=0,522).

A következő kérdésnél arra voltunk kíváncsiak, vajon milyen társadalombiztosítási ellátásokat, szolgáltatásokat igényelhetünk biztosítottként. A válaszadók száma 5319 fő volt, további 286 fő (5,1 százalék) nem tudott válaszolni. Tízből kilenc megkérdezett (91,9 százalék) tudta a helyes választ, miszerint egészségügyi szolgáltatásra, táppénzre, baleseti táppénzre, öregségi nyugdíjra jogosít a biztosított jogviszony. A három helytelen opció választásának aránya együttesen sem éri el a három százalékot. (32. ábra)

32. ábra Biztosítottként milyen társadalombiztosítási ellátásokat, szolgáltatásokat igényelhetünk? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=50,982, p-érték<0,001). Míg a férfiak 87,1 százaléka, addig a nők 93,3 százaléka adott jó választ erre a kérdésre.

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=45,227, p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (94,7%) és gyakran (93,9%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a ritkán eljárók 93 és az egyáltalán nem járók 88,2 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 2 fős háztartásban élők (93%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 1 fős háztartásban élők 92,5, a 3-4 fős háztartásban élők 91,7 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 90,7 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=3,953, p-érték=0,267).

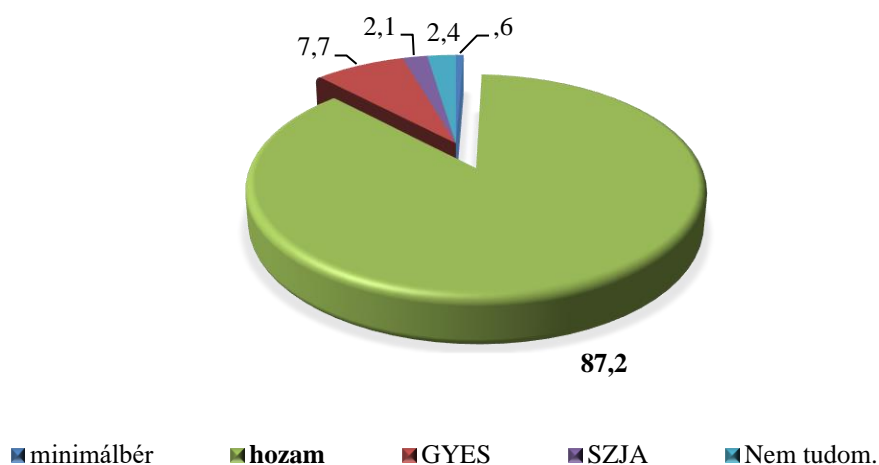
A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (94,3%) felnőttek adták. A 1 gyerekes 92,5, a 2 gyerekes 93,7, a háromnál több gyerekkel élők 85 és a gyerekekkel nem élők 91,3 százaléka adott helyes választ (khi-négyzet=8,764, p-érték=0,067).

A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 250-350 ezer forintos csoport (92,6%), a 150-250 ezer forintos csoport (93,5%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 350 ezer felett keresők 91,1, a 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 90,7, a 80-100 ezer forintot keresők 89,3 és a 100-150 ezer forintot keresők 91,9 százaléka válaszolt helyesen (khi-négyzet=14,529, p-érték=0,013).

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=48,145, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 63,6 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (94,1% és 91,2%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 85,1 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A munka világának témakörében a továbbiakban arra voltunk kíváncsiak, hogy melyik fogalom nem kötődik közvetlenül a munkavállaláshoz. A válaszlehetőségek az alábbiak voltak: minimálbér, hozam, GYES, SZJA. 5470 fő válaszolt erre a kérdésre, további 135 fő (2,4 százalék) nem adott választ. A többség, a kitöltők 87,2 százaléka a helyes fogalmat jelölte meg (kamat). A kérdőívben résztvevők 7,7 százaléka a GYES-t választotta, míg az SZJA-ra 2,4 százalékos arányban voksoltak. (33. ábra)

33. ábra Melyik fogalom nem kötődik közvetlenül a munkavállaláshoz? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=17,464, p-érték<0,001). Míg a férfiak 83,8 százaléka, addig a nők 88,2 százaléka adott jó választ erre a kérdésre.

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=32,121, p-érték<0,001). Azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (90,9%) és gyakran (89,5%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a ritkán eljárók 88 és az egyáltalán nem járók 83,5 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=22,022, p-érték<0,001). A 1 fős háztartásban élők (92%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 2 fős háztartásban élők 89,7, a 3-4 fős háztartásban élők 85,9 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 85,9 százaléka tudott helyesen válaszolni.

A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (90,5%) felnőttek adták. A 1 gyerekes 85,8, a 2 gyerekes 87,7, a háromnál több gyerekkel élők 85 és a gyerekekkel nem élők 87,4 százaléka adott helyes választ ($\chi^2=3,983$, $p=0,408$).

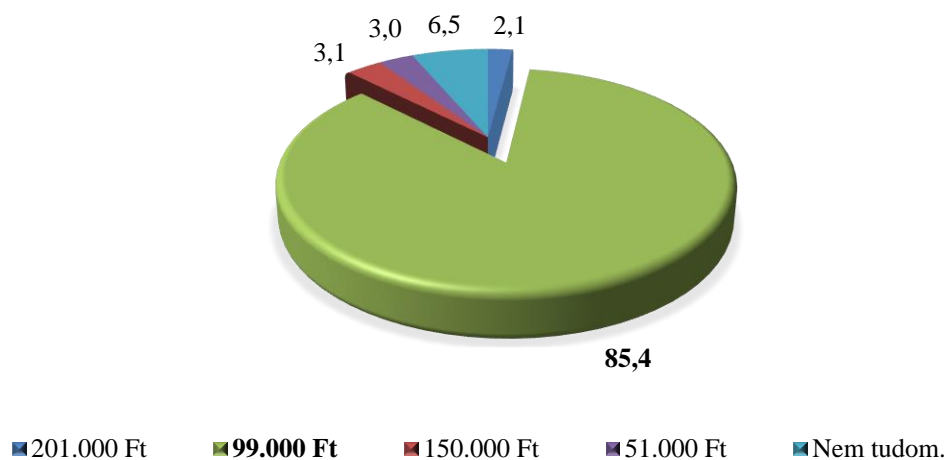
A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 250-350 ezer forintos csoport (87,7%), a 150-250 ezer forintos csoport (88,8%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 350 ezer felett keresők 86,3, a 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 87, a 80-100 ezer forintot keresők 83,8 és a 100-150 ezer forintot keresők 87,1 százaléka válaszolt helyesen ($\chi^2=11,565$, $p=0,041$).

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak ($\chi^2=28,919$, $p<0,001$). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 54,5 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (89% és 86,7%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 80,9 százaléka tudott megfelelő választ adni.

Az egyik számítási feladat ebben a témakörben a nettó jövedelem meghatározására irányult: „Önnek a munkájáért a munkáltató 150.000 Ft bruttó munkabért fizet, melyhez 51.000 Ft munkavállalói közteher tartozik. Mennyi lesz a nettó jövedelme?” 5243 fő választotta valamelyik értéket, további 362 fő (6,5 százalék) a „nem tudom” opciót jelölte meg. A legtöbben helyesen határozták meg a nettó jövedelem összegét, a válaszadók 85,4 százaléka. A

megkérdezettek 2,1 százaléka a levonásokat hozzáadta a bruttó bérhez, míg 3,1 százalékuk szerint a bruttó és a nettó bér értéke azonos. Közel ilyen arányban (3,0 százalék) választották a kérdőívben résztvevők a levonások összegét, az 51 ezer forintos értéket. (34. ábra)

34. ábra Önnek a munkájáért a munkáltató 150.000 Ft bruttó munkabért fizet, melyhez 51.000 Ft munkavállalói közteher tartozik. Mennyi lesz a nettó jövedelme? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Míg a férfiak 85,9 százaléka, addig a nők 85,3 százaléka adott jó választ erre a kérdésre (khi-négyzet=0,343, p-érték=0,558).

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=46,961, p-érték<0,001). Tanulmányai befejezése óta milyen rendszerességgel vett részt felnőttképzésben, azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (88,5%) és gyakran (89,4%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a ritkán eljárók 86,5 és az egyáltalán nem járók 80,7 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 1 fős háztartásban élők (89,9%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 2 fős háztartásban élők 86,5, a 3-4 fős háztartásban élők 84,4 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 85,6 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=10,833, p-érték=0,013).

A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásában élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (87,3%) felnőttek adták. A 1 gyerekes 85,9, a 2 gyerekes 88,4, a háromnál több gyerekkel élők 77,5 és a gyerekekkel nem élők 84,7 százaléka adott helyes választ (khi-négyzet=9,100, p-érték=0,059).

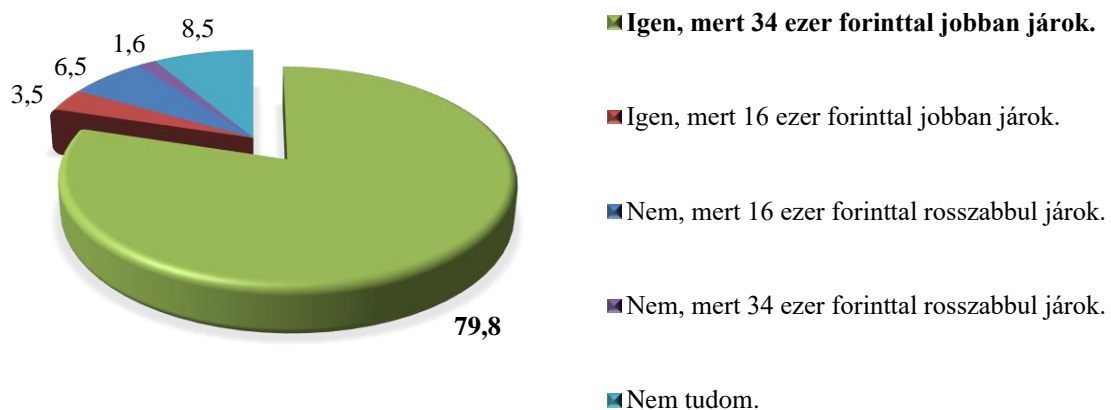
A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők (86,4%), a 250-350 ezer forintos csoport (86,3%), a 150-250 ezer forintos csoport (86,2%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 350 ezer felett keresők 84,5, a 80-100 ezer forintot keresők 82,3 és a 100-150 ezer forintot keresők 85,3 százaléka válaszolt helyesen (khi-négyzet=7,889, p-érték=0,162).

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=19,905, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 63,6 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (87,5% és 84,6%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 80,5 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A másik számítási feladat a munka világának dimenziójában egy összehasonlításra vonatkozott: „Jelenleg az albérlethez kapcsolódó költsége 50 ezer forint, a fizetése pedig nettó 150 ezer

forint. Érdemes-e elvállalnia egy nettó 200 ezer forintot fizető állást egy másik városban (az itteni albérlet fenntartásával), ha az utazás havi költsége 16 ezer forint?” Az érvényes válaszok száma 5126 volt, míg további 479 fő (8,5 százalék) a „nem tudom” lehetőséget jelölte meg. Tízből nyolc kitöltő helyesen válaszolt, miszerint jobban jár 34 ezer forinttal. A megkérdezettek 6,5 százaléka szerint 16 ezer forinttal rosszabb választás elvállalni a másik állást, míg 1,6 százalékuk szerint 34 ezer forinttal kedvezőtlenebb. A 16 ezer forinttal jobb lehetőséget a válaszadók 3,5 százaléka választotta. (35. ábra)

35. ábra Jelenleg az albérlethez kapcsolódó költsége 50 ezer forint, a fizetése pedig nettó 150 ezer forint. Érdemes-e elvállalnia egy nettó 200 ezer forintot fizető állást egy másik városban (az itteni albérlet fenntartásával), ha az utazás havi költsége 16 ezer forint? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Míg a férfiak 78,8 százaléka, addig a nők 80,1 százaléka adott jó választ erre a kérdésre (khi-négyzet=0,948, p-érték=0,330).

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=34,589, p-érték<0,001). Tanulmányai befejezése óta

milyen rendszerességgel vett részt felnőttképzésben, azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (85,4%) és ritkán (81,4%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a gyakran eljárók 80,1 és az egyáltalán nem járók 75,3 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők (80,7%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 1 fős háztartásban élők 80,5, a 2 fős háztartásban élők 79,2 és a 3-4 fős háztartásban élők 79,7 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=0,862, p-érték=0,835).

A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásában élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (86,7%) felnőttek adták. A 1 gyerekes 81,4, a 2 gyerekes 81,8, a háromnál több gyerekkel élők 77,5 és a gyerekekkel nem élők 78,6 százaléka adott helyes választ (khi-négyzet=11,657, p-érték=0,020).

A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=50,472, p-érték<0,001). Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők és a 250-350 ezer forintos csoport (83,8%), a 150-250 ezer forintos csoport (83,1%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 76,9, a 80-100 ezer forintot keresők 72,1 és a 100-150 ezer forintot keresők 79,2 százaléka válaszolt helyesen.

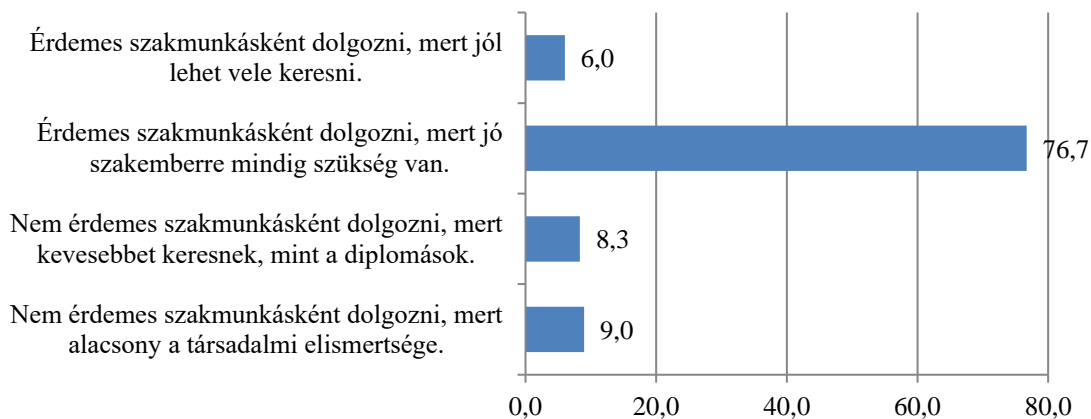
Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=39,925, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 81,8 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak

helyesen (82,1% és 79,5%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 67,2 százaléka tudott megfelelő választ adni.

Az attitűdre vonatkozó kérdés ebben a dimenzióban a szakmunkásokkal kapcsolatos véleményre irányult. A legtöbben (76,7 százalék) azt választották, hogy érdemes szakmunkásként dolgozni, mert jó szakemberre mindig szükség van. A megkérdezettek 6,0 százaléka szerint azért érdemes szakmunkásként dolgozni, mert jól keresnek. Minden tízedik válaszadó (9,0 százalék) úgy vélekedik, hogy azért nem érdemes szakmunkásként dolgozni, mert alacsony a társadalmi elismertsége. Az alacsony keresetekkel indokolt a kitöltők 8,3 százaléka. (36. ábra)

36. ábra Melyik állítással ért leginkább egyet? (%)

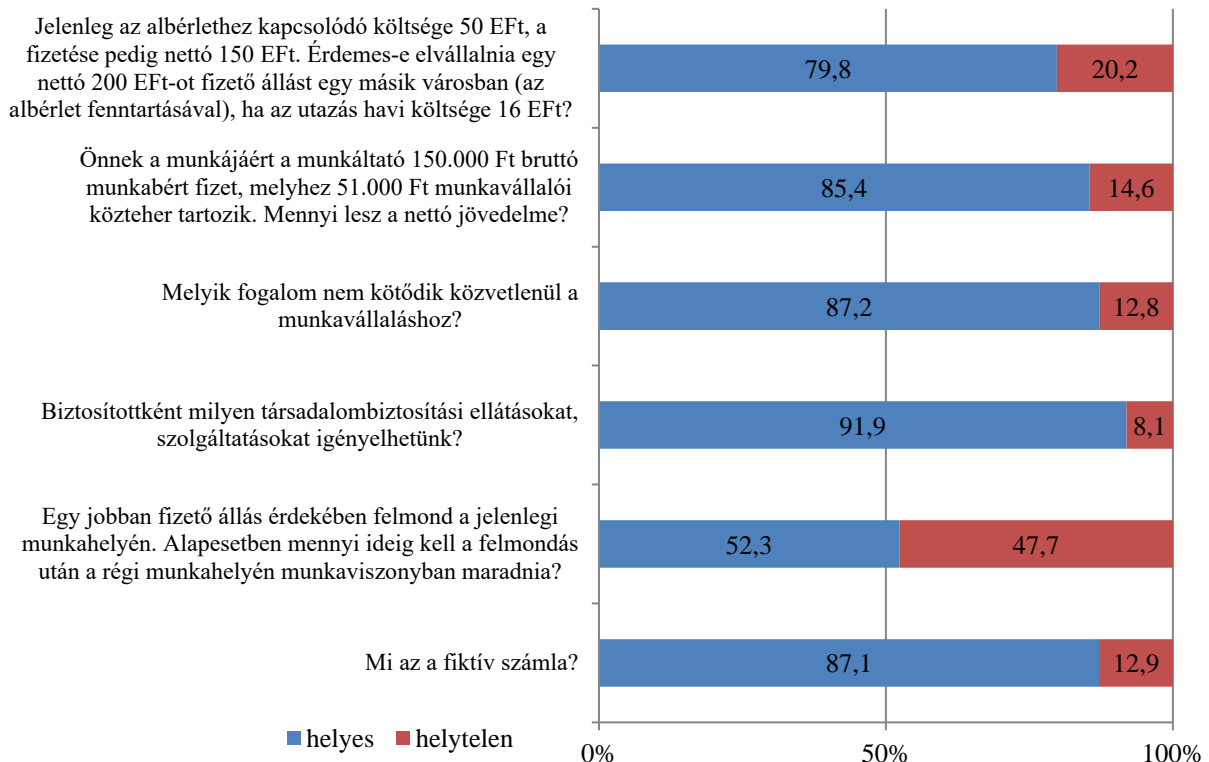

Forrás: saját szerkesztés

Összegezve, a munka világának moduljában a legtöbb helyes válasz a társadalombiztosítási ellátásokra, szolgáltatásokra érkezett (91,9 százalék). Hasonlóan magas arányban válaszoltak helyesen a megkérdezettek a fiktív számla fogalmánál, a munkavállalási fogalmak

kiválasztásánál, valamint a két számítási feladatnál. A legkevesebb helyes válasz (52,3 százalék) a felmondási idő hosszának meghatározására vonatkozóan érkezett. (37. ábra)

37. ábra A helyes és helytelen válaszok aránya a munka világának témakörében (%)

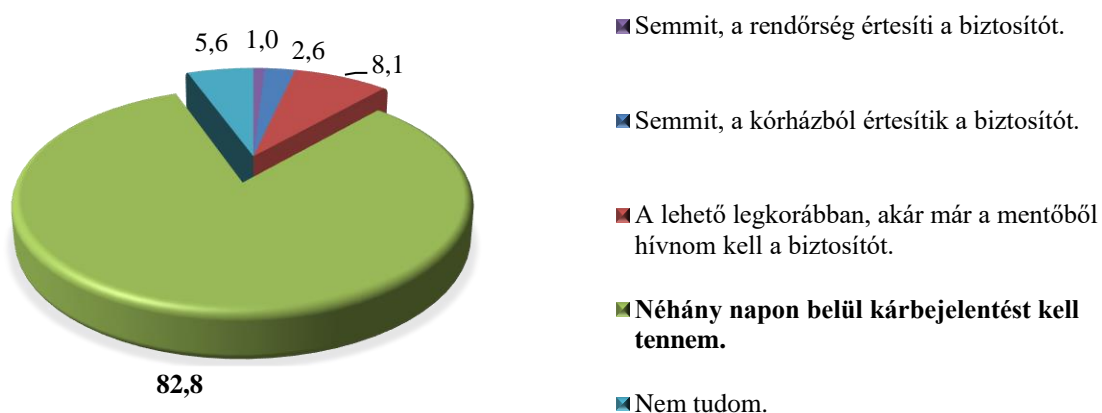

Forrás: saját szerkesztés

1.7. Biztosítás, nyugdíj

A biztosítások és nyugdíjak modulban elsőként arról kérdeztük a kérdőívben résztvevőket, hogy baleset esetén mit kell tenni ahhoz, hogy a biztosítási összeget kifizesse a biztosító. 5291 fő válaszolt a kérdésre, míg 314 „nem tudom” válasz érkezett. A legtöbben a helyes állítást választották, miszerint néhány napon belül kárbejelentést kell tenni. A kitöltők 8,1 százaléka szerint a lehető legkorábban, akár a mentőből hívni kell a biztosítót. A másik két hibás opciót igen kevesen jelölték meg. (38. ábra)

38. ábra Ön 2 éve kötött egy balesetbiztosítást. Kerékpáros balesetet szenvedett, mit kell tennie, hogy a biztosítási összeget a biztosító kifizesse? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=22,627, p-érték<0,001). Míg a férfiak 78,4 százaléka, addig a nők 84,1 százaléka adott jó választ erre a kérdésre.

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=15,094, p-érték<0,001). Tanulmányai befejezése óta milyen rendszerességgel vett részt felnőttképzésben, azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (85,4%) és ritkán (83,7%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a gyakran eljárók 83,8 és az egyáltalán nem járók 79,8 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők (83,8%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 1 fős háztartásban élők 83,1, a 2 fős háztartásban élők 82,8 és a 3-4 fős háztartásban élők 82,5 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=0,908, p-érték=0,824).

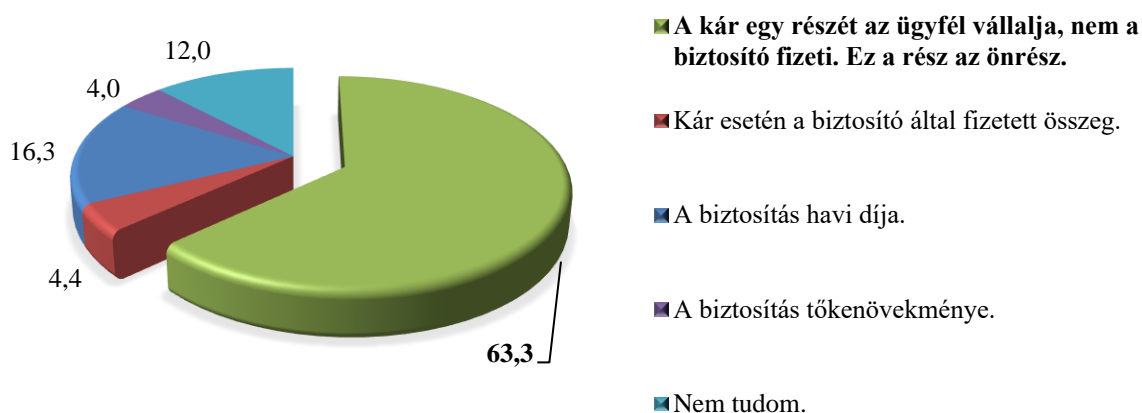
A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=16,992, p-érték<0,001). Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (86,7%) felnőttek adták. A 1 gyerekes 84,9, a 2 gyerekes 84,8, a háromnál több gyerekkel élők 67,5 és a gyerekkel nem élők 81,7 százaléka adott helyes választ.

A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 250-350 ezer forintos csoport (82,9%), a 150-250 ezer forintos csoport (84,5%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 350 ezer felett keresők 81,9, a 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 82,2, a 80-100 ezer forintot keresők 79,7 és a 100-150 ezer forintot keresők 82,8 százaléka válaszolt helyesen (khi-négyzet=8,589, p-érték=0,127).

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 72,7 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (82,1% és 83,6%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 79,9 százaléka tudott megfelelő választ adni (khi-négyzet=4,725, p-érték=0,193).

A továbbiakban az önrész fogalmáról kérdeztük a kérdőívben résztvevőket. 4930 fő válaszolt a kérdésre, további 675 fő (12,0 százalék) nem választotta egyik lehetőséget sem. A legtöbben a helyes választ jelölték meg, miszerint a kár egy részét az ügyfél vállalja, a kitöltők 63,3 százaléka. A helytelen meghatározások közül a biztosítás havi díjára voksoltak a legnagyobb arányban (16,3 százalék). A kár esetén a biztosító által fizetett összegre, valamint a biztosítás tőkenövekményére közel azonos arányban érkeztek válaszok. (39. ábra)

39. ábra Mi a biztosításokhoz kapcsolódó önrész fogalom jelentése? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Míg a férfiak 62,5 százaléka, addig a nők 63,6 százaléka adott jó választ erre a kérdésre (khi-négyzet=0,538, p-érték=0,463).

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=23,122, p-érték<0,001). Tanulmányai befejezése óta milyen rendszerességgel vett részt felnőttképzésben azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (68,6%) és ritkán (65,6%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a gyakran eljárók 64,2 és az egyáltalán nem járók 58,9 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 3-4 fős háztartásban élők (64,6%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 1 fős háztartásban élők 62,7, a 2 fős háztartásban élők 62 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 60,9 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=5,269, p-érték=0,153).

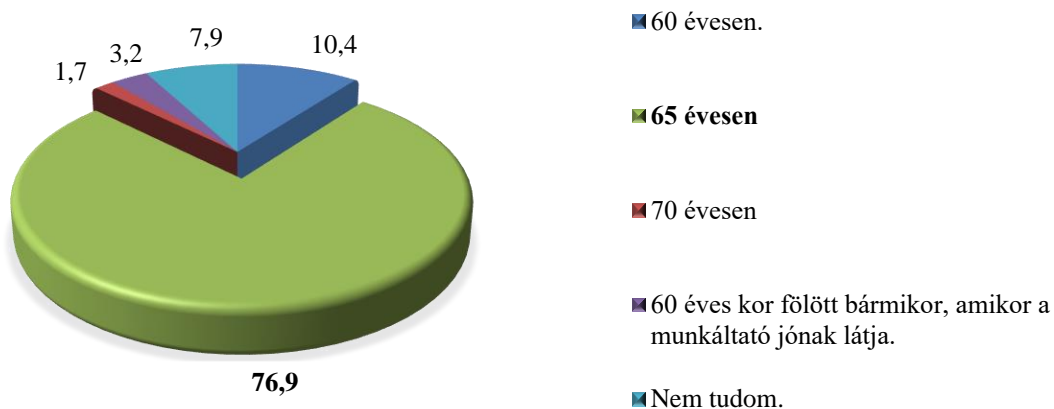
A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (70,9%) felnőttek adták. A 1 gyerekes 66,2, a 2 gyerekes 62,8, a háromnál több gyerekkel élők 60 és a gyerekekkel nem élők 62,1 százaléka adott helyes választ (khí-négyzet=10,718, p-érték=0,030).

A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (68,6%), a 250-350 ezer forintos csoport (62,9%), a 150-250 ezer forintos csoport (63,7%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 62,4, a 80-100 ezer forintot keresők 61,3 és a 100-150 ezer forintot keresők 63,6 százaléka válaszolt helyesen (khí-négyzet=5,106, p-érték=0,403).

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 54,5 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (63% és 63,9%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 59,9 százaléka tudott megfelelő választ adni (khí-négyzet=2,592, p-érték=0,459).

A következő kérdés a jelenlegi szabályozás szerinti öregségi nyugdíjkorhatárra irányult. 5164 érvényes válasz érkezett erre a kérdésre, további 441 fő (7,9 százalék) a „nem tudom” lehetőséget jelölte meg. A többség, a megkérdezettek háromnegyede helyesen tudja az öregségi nyugdíjkorhatárt. Minden tízedik válaszadó a 60 éves kort jelölte meg. A másik két hibás opciót együttesen a kitöltők 4,9 százaléka választotta. (40. ábra)

40. ábra A jelenlegi szabályozás szerint mikor mehet öregségi nyugdíjba? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Míg a férfiak 79,7 százaléka, addig a nők 76,1 százaléka adott jó választ erre a kérdésre (khi-négyzet=7,279, p-érték=0,007).

Az egyes csoportok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Tanulmányai befejezése óta milyen rendszerességgel vett részt felnőttképzésben, azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik ritkán (77,8%) és gyakran (79,4%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a rendszeresen eljárók 76,4 és az egyáltalán nem járók 74,4 százaléka adott helyes választ (khi-négyzet=10,350, p-érték=0,016).

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 1 fős háztartásban élők (81,9%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 2 fős háztartásban élők 77,3, a 3-4 fős háztartásban élők 76,8 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 74,2 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=9,653, p-érték=0,022).

Az egyes csoportok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti

bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 1 gyerekes (78,1%) felnőttek adták. A 2 gyerekes 72,9, a 3 gyerekes 69, a háromnál több gyerekkel élők 75 és a gyerekekkel nem élők 77,7 százaléka adott helyes választ (khi-négyzet=13,998, p-érték=0,007).

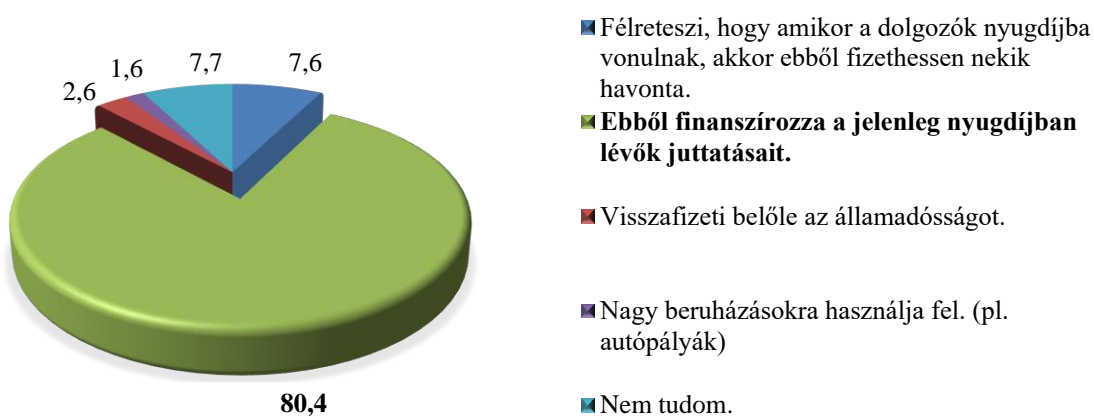
A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (79%), a 80 ezer alatti forintos csoport (78,1%), a 150-250 ezer forintos csoport (78,5%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 250-350 ezer forintot keresők 76,4, a 80-100 ezer forintot keresők 73,5 és a 100-150 ezer forintot keresők 75,9 százaléka válaszolt helyesen (khi-négyzet=9,222, p-érték=0,101).

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=16,029, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 63,6 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (79,1% és 76,2%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 70,2 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A továbbiakban arra voltunk kíváncsiak, hogy a vizsgált személyek szerint mire fordítja az állam a dolgozók által befizetett nyugdíjárulékot. 5174 fő válaszolt erre a kérdésre, további 431 fő a „nem tudom” opciót választotta. A legtöbben a helyes választ jelölték meg, miszerint ebből finanszírozza az állam a jelenleg nyugdíjban lévők juttatásait (80,4 százalék). A helytelen válaszok közül a legnagyobb arányban azt állították, hogy félreteszi, hogy a dolgozók későbbi nyugdíjba vonulásakor ebből tudjanak havonta fizetni. A kitöltők 2,6 százaléka úgy gondolja, hogy visszafizetik belőle az államadósságot, míg 1,6 százalékuk szerint nagy beruházásokra használják. (41. ábra)

41. ábra Mire fordítja az állam a dolgozók által befizetett nyugdíjjárulékot? (%)

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=35,474, p-érték<0,001). Míg a férfiak 74,6 százaléka, addig a nők 82,1 százaléka adott jó választ erre a kérdésre.

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=69,016, p-érték<0,001). Tanulmányai befejezése óta milyen rendszerességgel vett részt felnőttképzésben, azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (83,7%) és gyakran (83,3%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a ritkán eljárók 83,1 és az egyáltalán nem járók 73,6 százaléka adott helyes választ.

A háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 2 fős háztartásban élők (82,9%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint a többi háztartástípusban élők. Az 1 fős háztartásban élők 80,3, a 3-4 fős háztartásban élők 79,7 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 79,5 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=6,529, p-érték=0,089).

A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khí-négyzet=22,865, p-érték<0,001). Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (89,2%) felnőttek adták. A 1 gyerekes 81,6, a 2 gyerekes 83,1, a háromnál több gyerekkel élők 62,5 és a gyerekkel nem élők 79,3 százaléka adott helyes választ.

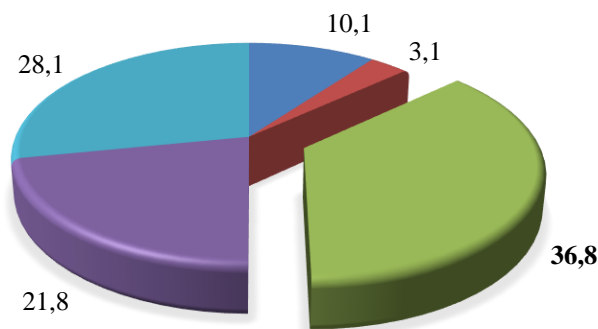
A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 250-350 ezer forintos csoport (81,2%), a 150-250 ezer forintos csoport (81,8%) és a 100-150 ezer forintot keresők (81,1%) csoportja válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 350 ezer felett keresők 78,6, a 80 ezer alatti jövedelemmel rendelkezők 79,3, a 80-100 ezer forintot keresők 77,3 százaléka válaszolt helyesen (khí-négyzet=8,164, p-érték=0,147).

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khí-négyzet=20,764, p-érték<0,001). A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 63,6 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (81,6% és 80,7%). A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 71,4 százaléka tudott megfelelő választ adni.

A biztosítások, nyugdíjak témakörében a számítási feladat arra vonatkozott, hogy amennyiben valakinek van egy 20 százalékos, minimum 100 000 forint önrésszel rendelkező casco biztosítása, úgy lopás esetén mennyit fizet a biztosító egy 2 millió forintot érő autóra. A kérdésre 4028 érvényes válasz érkezett, míg további 1577 fő (28,1 százalék) nem tudott választani a lehetőségek közül. A helyes értéket a válaszadók 36,8 százaléka határozta meg (1,6 millió forint). Minden ötödik megkérdezett (21,8 százalék) az 1,9 millió forintos, míg minden

tizedik (10,1 százalék) a 400 ezer forintos összeget választotta. A legkisebb, 100 ezer forintos adatot a kitöltők 3,1 százaléka jelölte meg. (42. ábra)

42. ábra Casco biztosítást köt egy kétfélmillió forint értékű autóra, amelynek 20%, minimum 100 ezer forint az önrésze. Mennyit kap a biztosítótól, ha ellopják az autót? (%)

■ 400 ezer forintot ■ 100 ezer forintot ■ 1,6 millió forintot ■ 1,9 millió forintot ■ Nem tudom.

Forrás: saját szerkesztés

A nemek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=8,236, p-érték<0,001). Míg a férfiak 40,2 százaléka, addig a nők 35,8 százaléka adott jó választ erre a kérdésre.

A helyes válaszok aránya és a felnőttképzésben való részvétel gyakorisága között szignifikáns kapcsolat mutatható ki. (khi-négyzet=58,027, p-érték<0,001). Tanulmányai befejezése óta milyen rendszerességgel vett részt felnőttképzésben, azok válaszoltak a legnagyobb arányban helyesen, akik rendszeresen (45,4%) és gyakran (43,4%) járnak továbbképzésre. Továbbképzésre a ritkán eljárók 36,5 és az egyáltalán nem járók 30,9 százaléka adott helyes választ.

A egyes háztartástípusok esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A 1 fő háztartásban élők (43%) nagyobb arányban válaszoltak helyesen, mint

a többi háztartástípusban élők. Az 2 fős háztartásban élők 35,2, a 3-4 fős háztartásban élők 36,5 és az 5 vagy ennél több fős háztartásban élők 37 százaléka tudott helyesen válaszolni (khi-négyzet=8,349, p-érték=0,039).

A kiskorú gyermekek száma esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak (khi-négyzet=13,495, p-érték<0,001). Megkérdezett felnőttek háztartásban élő kiskorú gyermekek száma szerinti bontásban, a legnagyobb arányban helyes választ a 3 gyerekes (48,7%) felnőttek adták. A 1 gyerekes 37,4, a 2 gyerekes 39,1, a háromnál több gyerekkel élők 35 és a gyerekkel nem élők 35,7 százaléka adott helyes választ.

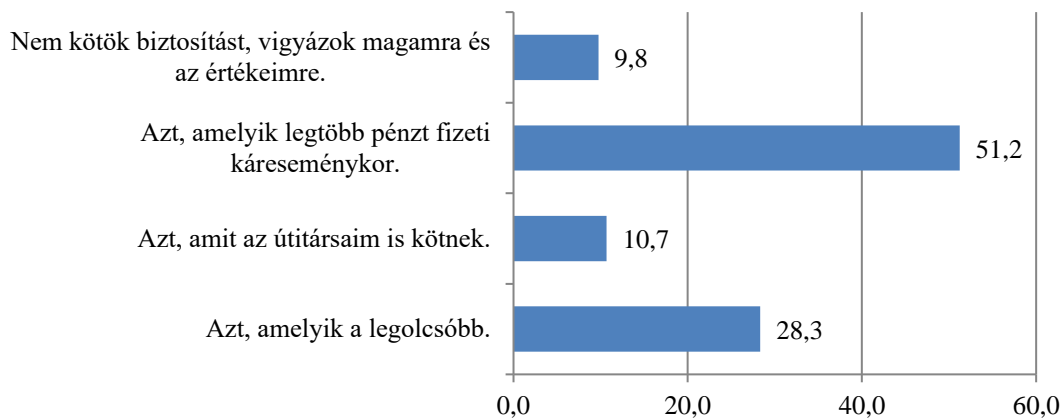
A jövedelem esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések tapasztalhatóak (khi-négyzet=34,165, p-érték<0,001). Havi nettó jövedelem szerinti bontásban a 350 ezer felett keresők (45,8%), a 250-350 ezer forintos csoport (40%) és a 150-250 ezer forintos csoport (38,5%) válaszolt az átlaghoz képest nagyobb arányban helyesen. A 80 ezer alatti forintos csoport 39, a 80-100 ezer forintot keresők 30,3 és a 100-150 ezer forintot keresők 33,9 százaléka válaszolt helyesen.

Az iskolai végzettségek esetében a helyes válaszok arányában szignifikáns eltérések nem tapasztalhatóak. A megkérdezett felnőttek iskolai végzettség szerinti bontásban jól látható, hogy a legfeljebb 8 általánossal rendelkezők 36,4 százaléka válaszolt helyesen erre a kérdésre. Ellenben azokkal, akik felsőfokú végzettséggel illetve szakközépiskolában vagy gimnáziumban végeztek, ők nagyobb arányban válaszoltak helyesen (37,1% és 37,3%).. A szakmunkás végzettséggel rendelkezők 30,1 százaléka tudott megfelelő választ adni (khi-négyzet=6,823, p-érték=0,078).

Az utolsó kérdés a biztosítások témakörében egy külföldi utazás esetén a biztosítás kiválasztására vonatkozó attitűdre irányult. A megkérdezettek fele (51,2 százalék) azt a biztosítást választaná, amelyik káresemény esetén a legtöbbet fizeti. Tízből három válaszadó

(28,3 százalék) a legolcsóbb biztosítást kötné meg. A kitöltők 10,7 százaléka az útitársak ajánlásai alapján döntene. Hasonló arányban jelölték meg a válaszadók azt az opciót, hogy nem kötnének biztosítást. (43. ábra)

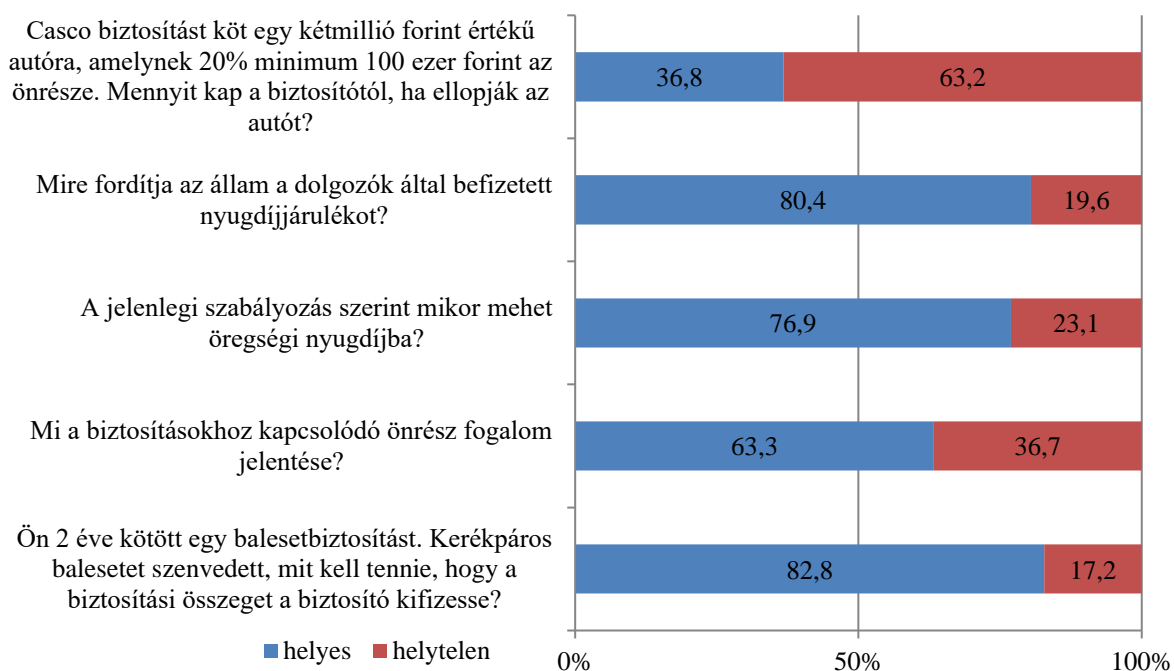
43. ábra Ha külföldre utazna nyaralni, melyik biztosítást választaná? (%)

Forrás: saját szerkesztés

Összegezve. a biztosítások és nyugdíjak témakörének kérdéseit, a legkevesebb helyes válasz a számítási feladatra érkezett (36,8 százalék). A kitöltők 63,3 százaléka jól tudja az önrész fogalmát. A megkérdezettek háromnegyede ismeri az öregségi nyugdíj korhatárát. A baleset esetén a biztosító tájékoztatására és a befizetett nyugdíjjárulékok felhasználására vonatkozó kérdésre érkezett a legtöbb helyes válasz. (44. ábra)

44. ábra A helyes és helytelen válaszok aránya biztosítások, nyugdíjak témakörében (%)

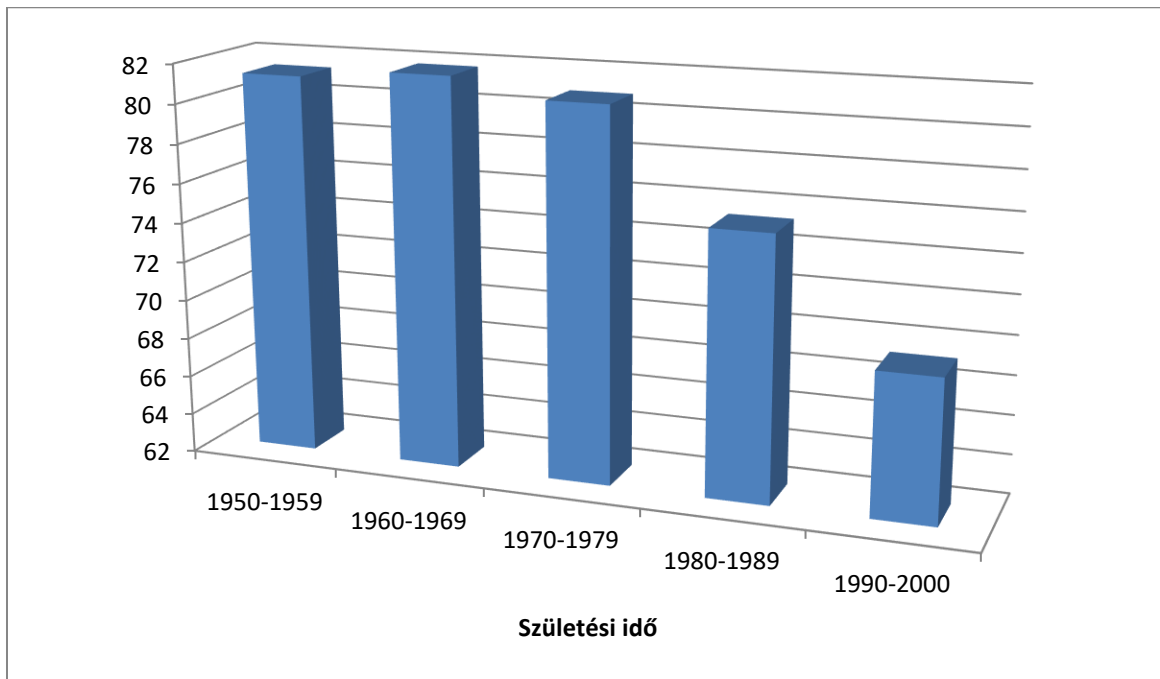
Forrás: saját szerkesztés

1.8. Econventio-index

Econventio-index értéke a kitöltők átlagteljesítményét méri 0-100 skálán. Ez a kulturális közfoglalkoztatásban résztvevők esetében 2015-ben 76%, ami annyit jelent, hogy a válaszadók 30 kérdésből átlagosan, mg a középiskolások 14, addig e cél csoport tagjai 23 kérdést válaszolnak meg helyesen a középiskolás teszten.

Az Econventio-index életkorral való kapcsolatát vizsgálva szignifikáns (p -érték $<0,01$) pozitív irányú, gyenge korrelációs kapcsolatot ($r=0,316$) találunk. Ez arra utal, hogy az életkornak, az ezzel járó gyakorlati tapasztalatnak szignifikáns kapcsolata van a pénzügyi tudásszinttel, ugyanakkor a tudásszintet több tényező együttesen alakítja, amelynek az életkor csak egy szelete. Az 1990 után születettek teljesítménye (69,2%) szignifikánsan elmarad a többi korcsoport teljesítményétől (45. ábra).

45. ábra Az Econventio-index értéke különböző korcsoportokban, %

Forrás: saját szerkesztés

A továbbképzéseken való részvétel rendszeressége és az index értéke között szignifikáns (p -érték $<0,01$) pozitív irányú, gyenge korrelációs kapcsolat ($r=0,174$) van, amely a kérdések esetében abban nyilvánul meg, hogy szignifikánsan ($F=52,736$, p -érték $<0,01$) gyengébb eredményt (72%) értek el azok, akik nem vesznek részt továbbképzéseken. Az index átlagértékéhez képest jobb eredményt értek el azok, akik rendszeresen járnak továbbképzésre (79,6%), akik gyakran részt vesznek (78,5%) illetve akik nagyon ritkán vettek részt továbbképzésen (77%). A felnőttek körében azok, akik nem vettek részt továbbképzésen 71,8 százalékos átlagteljesítményt értek el.

Az index és a család nettó jövedelme között szignifikáns (p -érték $<0,01$) pozitív irányú, gyenge korrelációs kapcsolatot ($r=0,077$) találunk. A legalább havi nettó 150 ezer forinttal rendelkezők átlagteljesítménye 77-78% volt, míg ez alatt az átlagteljesítmény 72-75%.

Az iskolai végzettség és az index értékét vizsgálva szignifikáns (p -érték $<0,01$) pozitív irányú, rangkorrelációs kapcsolatot ($r= 0,128$) találunk.

Az index átlagértékéhez képest jobb eredményt értek el azok a felnőttek, akik felsőfokú végzettséggel rendelkeznek (78,2%). A szakközépiskolát, gimnáziumot végzők átlaga 75,3%, szakmunkásképzőben végzők átlaga 68,6%, a legalacsonyabb értéket a legfeljebb 8 általánost végzők érték el, 56 százalékot. Az iskolatípusok átlagértékei között szignifikánsan ($F=36,405$, p -érték $<0,01$) különbségek mutathatóak ki. A legfeljebb 8 általánost végzők átlagteljesítménye, amely 95 százalékos megbízhatósággal 37,4% és 74,6 % közé esik, szignifikánsan gyengébb, mint a többi iskolai végzettségű átlagteljesítménye. A szakmunkásképzőt, szakközépiskolát vagy gimnáziumot végzettek, illetve a felső végzettséggel rendelkezők átlagteljesítménye között nincs szignifikáns különbség, az első csoport esetében az átlagteljesítménye 66,7% és 70,6% között, a második esetében 74,7% és 75,8%, míg a harmadik csoporté 77,6% és 78,8% közé esik.

Nem szerinti bontásban a megkérdezett nők 76 százalékos, míg a férfiak 75,9 százalékos átlageredményt értek el. A nem szerinti átlagértékek között nem találtunk szignifikáns eltérést.

Az Econventio-index a háztartás méretével való kapcsolatát vizsgálva negatív irányú, gyenge korrelációs kapcsolatot ($r= - 0,051$) találunk. Háztartásban élő kiskorúak száma pozitív irányba mozdítja el az indexet ($r= 0,055$).

Az index átlagértékéhez képest jobb eredményt értek el azok, akik 1 fős (77,9%) illetve 2 fős háztartásban élnek (76,9%). A felnőttek körében azok, akik 3-4 fős illetve 5 vagy annál több fős háztartásban élnek 75,6 és 74,9 százalékos átlagteljesítményt értek el. A háztartástípusok átlagértékei között szignifikánsan ($F=5,107$, p -érték $<0,01$) különbségek mutathatóak ki. A 2,

3-4 és 5 vagy annál több fős háztartásban élők átlagteljesítménye között nincs szignifikáns különbség, az első csoport átlagteljesítménye 76,1% és 77,8%, a másodiké 75,31% 76,2%, a harmadik pedig 73,7 és 76,1% közé esik. A 2 és 1 fős háztartásban élő felnőttek átlagteljesítménye között nincs szignifikáns különbség, utóbbi csoport esetében 76,3% és 79,4% közé esik az átlagteljesítmény.

Az index átlagértékéhez képest jobb eredményt értek el azok, akiknél 3 kiskorú (80,1%), 2 gyerek (77,4%) illetve 1 gyerek van (76,4%). Ahol nincs kiskorú 75,4%, ahol háromnál több gyerek van 71,2 százalékos átlagteljesítményt értek el. A háztartásban élő kiskorúak száma szerinti csoportok átlagértékei között szignifikánsan ($F=6,477$, p -érték $<0,01$) különbségek mutathatóak ki. A háztartásban gyerekekkel nem, 1 illetve háromnál több kiskorúval élő felnőttek átlagteljesítménye között nincs szignifikáns különbség, a nem rendelkezők esetében a felnőttek átlagteljesítménye 74,9% és 76% közé, 1 kiskorú esetében 75,5% és 77,3% illetve a háromnál többel élő felnőttek esetén 62,5% és 79,8% közé esik. A 3 vagy annál kevesebb kiskorúval élő felnőttek átlagteljesítménye között nincs szignifikáns különbség. Kettő esetében a felnőttek átlagteljesítménye 76,2% és 78,6%, három esetében 78% és 82,2% között mozog 95 százalékos megbízhatóság mellett.

Az Econventio-index értéket megvizsgálva havi nettó jövedelem szerinti bontásban a következőket kaptuk. Az index átlagértékéhez képest jobb eredményt értek el azok, akik havonta 350 ezer forint felett (78,1%), akik 250-350 ezer forint között (78%) illetve akik 150-250 ezer forint között keresnek (77,3%). A felnőttek körében azok, akik 100-150 ezer forintot visznek haza, 75,3 százalékos átlagteljesítményt értek el. A 80-100 ezer forintot keresők 72,6 százalékos, a 80 ere forint alatti összeget keresők 75,2 százalékos teljesítményt értek el. A havi nettó jövedelmi csoportok átlagértékei között szignifikánsan ($F=11,613$, p -érték $<0,01$) különbségek mutathatóak ki. A 80 ezer alatti, a 80-100 ezer és a 100-150 ezer forint közötti jövedelemcsoportok átlagteljesítménye között, amely 95 százalékos megbízhatósággal rendre

74,1% és 76,4%, 71,3% és 74% valamint 74,5% és 76,1% közé esik, nincs szignifikáns különbség. A 80 ezer alatti, a 100-150 ezer, 150-250 ezer, 250-350 ezer és 350 ezer feletti jövedelemcsoportok átlagteljesítménye között nincs szignifikáns különbség, ahol 150-250 ezer csoport esetében a felnőttek átlagteljesítménye 76,7% és 78% között, 250-350 ezer csoport esetében 76,7% és 79,2%, míg a 350 ezer forint feletti csoport 76% és 80,1% közé esik.

Attitűd-index:

A pénzügyekhez való hozzáállást mérő attitűd-index értéke 2014-ben 73,5% volt, nem szerinti bontásban a megkérdezett nők 74,2 százalékos, míg a férfiak 71,2 százalékos indexértékkel rendelkeznek. A nem szerinti átlagértékek között szignifikánsan ($F=13,559$, p -érték $<0,01$) különbségek mutathatóak ki: 95 százalékos- megbízhatósággal a nők esetében 73,4% és 74,9% között, míg a férfiak esetében 69,9% és 72,6% között mozog.

Az attitűd-index és a továbbképzésen való részvétel gyakorisága között szignifikáns (p -érték $<0,01$) pozitív irányú, gyenge korrelációs kapcsolat ($r=0,067$) van. Az index átlagértékéhez képest magasabb attitűd értékkel rendelkeznek azok, akik rendszeresen járnak továbbképzésre (75,9%), akik gyakran részt vesznek (75,4%) illetve akik nagyon ritkán vettek részt továbbképzésen (73,9%). A felnőttek körében azok, akik nem vettek részt továbbképzésen 71,1 százalékos indexértékkel rendelkeznek. A felnőttképzésen való részvételi hajlandóság átlagértékei között szignifikánsan ($F=8,623$, p -érték $<0,01$) különbségek mutathatóak ki. A nem járók attitűdje, amely 95 százalékos megbízhatósággal 69,9% és 72,3% közé esik, szignifikánsan gyengébb, mint a többi csoport attitűdje. A nem és a ritkán járó felnőttek attitűdje között nincs szignifikáns különbség, utóbbi csoport esetében a felnőttek attitűdje 72,9% és 74,8% közé esik. A ritkán, gyakran és rendszeresen járó felnőttek attitűdje között nincs

szignifikáns különbség. Az előbbi csoport esetében a felnőttek attitűdje 73,8% és 77%, az utóbbi esetében 73,% és 78% között mozog 95 százalékos megbízhatóság mellett.

Az index és a család nettó jövedelme között szignifikáns (p -érték $<0,01$) pozitív irányú, gyenge korrelációs kapcsolatot ($r= 0,077$) találunk.

Az index átlagértékéhez képest magasabb attitűd értékkel rendelkeznek azok, akik havonta 350 ezer forint felett (74,3%), akik 250-350 ezer forint között (73,5%) illetve akik 150-250 ezer forint között keresnek (74,7%). A felnőttek körében azok, akik 100-150 ezer forintot visznek haza, 73,8 százalékos indexértékkel rendelkeznek. A 80-100 ezer forintot keresők 72,5 százalékos, a 80 ezer forint alatti összeget keresők 71 százalékos teljesítményt értek el. A havi nettó jövedelmi csoportok átlagértékei között szignifikáns különbségek nem mutathatóak ki.

Az életkor és az index értéke között szignifikáns (p -érték $<0,01$) pozitív irányú, gyenge korrelációs kapcsolat ($r= 0,052$) van.

Az index átlagértékéhez képest magasabb attitűd értékkel rendelkeznek azok, akik 2 fős (74,4%) illetve 3-4 fős háztartásban élnek (74%). A felnőttek körében azok, akik 1 fős illetve 5 vagy annál több fős háztartásban élnek 71 és 71,5 százalékos indexértékkel rendelkeznek. A háztartástípusok átlagértékei között szignifikánsan különbségek nem mutathatóak ki.

Az index átlagértékéhez képest magasabb attitűd értékkel rendelkeznek azok, akiknél 1 gyerek van (74,8%). Ahol nincs kiskorú 73,4%, ahol 2 kiskorú (72,3%), 3 gyerek (71,5%) és ahol háromnál több gyerek van 69,2 százalékos indexértékkel rendelkeznek. A háztartásban élő kiskorúak száma szerinti csoportok átlagértékei között szignifikáns különbség nem mutatható ki.

Az index átlagértékéhez képest magasabb attitűd értékkel rendelkeznek azok a felnőttek, akik felsőfokú végzettséggel rendelkeznek (78,2%). A szakközépiskolát, gimnáziumot végzők

átlag 75,3%, szakmunkásképzőben végzők átlaga 68,6%, a legalacsonyabb értéket a legfeljebb 8 általánost végzők érték el, 56 százalékot. Az iskolatípusok átlagértékei között szignifikáns különbségek nem mutathatóak ki.

Az attitűd index és az Econventio-index a nemzetközi eredményekhez hasonlóan szintén szignifikáns pozitív irányú kapcsolatban áll ($r=0,142$, p -érték $<0,001$) kapcsolatban.

4. Eredmények összefoglalása

A kulturális közfoglalkoztatásban részt vevők teszteredményének átlaga 76%, ami azt jelenti, hogy a kitöltők 30 kérdésből átlagosan 23 kérdést tudnak helyesen megválaszolni.

A felnőtt kitöltőknek – a nemzetközi eredményekkel – összhangban problémát jelent a százalékszámítás, a kamatos kamat számítása, a legalább, legfeljebb kifejezések kezelése, különböző ajánlatok összehasonlítása. Bankválasztásnál, míg ötből négy felnőtt az alacsony bankköltségeket is figyelembe veszi, a megkérdezettek felénél megjelenik a bankfiók közelsége is. A célcsoport negyede jelölte be azt, hogy internetes összehasonlítást végezne, illetve az ismerősök tanácsainak arányát is hasonló arányban választották. Emellett a kitöltők fele azt a biztosítást választaná, amelyik káresemény esetén a legtöbbet fizeti. Minden negyedik válaszadó a legolcsóbb biztosítást kötné meg.

A válaszadók úgy gondolják, hogy a szükséges pénzügyi ismereteiket leginkább pénzügyi tréningeken (68%), az interneten (66%), illetve saját tapasztalat (58%) alapján tudják beszerezni.

A pénzügy kultúra része az is, hogy megértsük azon pénzügyi, gazdasági híreket, amelyeket nap, mint nap láthatunk a médiában. Ezen területeken nem csak a diákoknak, hanem a felnőtteknek is ismerethiánya van.

A nemzetközi vizsgálatokhoz hasonló eredményre jutottunk, abban hogy a kitöltők pénzügyek iránt tanúsított hozzáállása szignifikáns kapcsolatban áll a pénzügyi tudásszintjükkel, ezzel is igazolva, hogy nem csak tudást, attitűdöt is fejleszteni kell.

A teszten a férfiak és a nők teljesítménye között nem találtunk szignifikáns eltérést. A teszten általában rosszabb eredményt értek el az alacsonyabb jövedelműek, az alacsonyabb iskolai végzettségűek, illetve azok, akik továbbképzéseken nem vesznek részt.

Míg a középiskolások 69 százaléka, addig a felnőtt kitöltők fele adna kölcsön: 23 százaléka csak közeli rokonoknak, míg 20 százaléka rokonoknak, barátoknak. Az elutasítás döntő oka az, hogy a kitöltők szerint nincs lehetőségük kölcsönadni.

A szegény emberrel kapcsolatosan leginkább az alábbi kifejezésekre asszociálnak: nélkülözés, sajnálat, éhezés, munkanélküliség, nincs (vagy kevés a) pénze, kilátástalanság, kiszolgáltatottság, hajléktalan, nyomor, szerencsétlen, spórolás, szomorúság, megélhetési problémák.

A gazdag emberrel kapcsolatos tipikus jólét, pénz, luxus, szerencsés, korrupció, hatalom, nagyképűség, pazarlás, fényűzés, jómódú, szerencse, tehetős, siker, irigység, anyagi biztonság, gondtalanság, kényelem, vagyon, lehetőség.

A válaszadók 83 százaléka elmenne szakmunkásnak (77 százalékuk szerint jó szakemberre mindig szükség van, de csak 6 százalékuk gondolja úgy, hogy azért menne szakmunkásként dolgozni, mert jól keresnek).

A válaszadók 9 százaléka azért nem menne el szakmunkásnak, mert szerintük alacsony társadalmi elismertséggel bírnak, míg 8 százalékuk azért nem, mert szerintük a szakmunkások kevesebbet keresnek, mint a diplomások.

Összességében a közfoglalkoztatási programban résztvevő felnőtt minden kérdés esetében jobban teljesítettek a középiskolás teszten, mint a középiskolások, ugyanakkor a problémás területek ugyanazok: számolási készség, jegybanki funkciók, infláció, kamat. Az azonos kérdések esetében a helyes válaszok aránya között erős kapcsolat van ($r=0,74$). A két célcsoport között a helyes válaszok arányában legnagyobb különbség (közel kétszeres arány) elsősorban a jegybanki funkciók, a futamidő fogalmának ismerete között van, míg legkisebb különbség (1,0-1,2-szeres arány) a kamatos kamat kérdés esetében és azoknál a kérdéseknél van, ahol a középiskolások is kiemelkedően szerepeltek (például NAV jelentése)

5. Irodalomjegyzék

- Atkinson, A. & Messy, F. (2012): A pénzügyi kultúra mérése: Az OECD / Nemzetközi Pénzügyi Képzési Hálózata (INFE) kísérleti kutatásának eredményei. OECD Pénzügyi, Biztosítási és Magán-nyugdíjpénztári Műhelytanulmányok, 15. sz., OECD Publishing.
<http://dx.doi.org/10.1787/5k9csfs90fr4-en>
- Béres, D. & Huzdik, K. (2012): A pénzügyi kultúra megjelenése makrogazdasági szinten.
Pénzügyi Szemle 2012(3):,322 – 336.
- Béres, D. & Huzdik, K. & Kovács, P. & Sági, Á. & Németh, E. (2013): Felmérés a felsőoktatásban tanuló fiatalok pénzügyi kultúrájáról. Kutatási jelentés, 2013. június
<http://www.asz.hu/tanulmanyok/2013/kutatasi-jelentes-felmeres-a-felsooktatásban-tanulo-fiatalok-penzugyi-kulturajarol/t353.pdf> Lekérdezve: 2014.01.24.

- Bongini, P. & Trivellato, P. & Zenga, M. (2012): Measuring Financial Literacy Among Students: An Application Of Rasch Analysis. *Electronic Journal of Applied Statistical Analysis*, EJASA 5(3), 425–430.
- Botos K. & Botos J. & Béres D. & Csernák J. & Németh E. (2012): Pénzügyi kultúra és kockázatvállalás a közép-alföldi háztartásokban. *Pénzügyi Szemle* 2012(3) 291–309.
- Cude, B. J. (2010): Financial Literacy 501. *The Journal of Consumer Affairs* 44(2), 271–275.
- Hogarth, JM & Hilgert, MA & Beverly SG (2003): Patterns of financial behaviors: implications for community educators and policymakers No 883, *Proceedings*, Federal Reserve Bank of Chicago.
- Horváthné Kökény, A. & Széles, Zs. (2014): Mi befolyásolja a hazai lakosság megtakarítási döntéseit? *Pénzügyi Szemle* 2014(4), 457–475.
- Huzdik, K., Béres, D., & Németh, E. (2014). Pénzügyi kultúra versus kockázatvállalás empirikus vizsgálata a felsőoktatásban tanulóknál. *Pénzügyi Szemle*, 4, 476-488.
- Huston, S. J. (2010): Measuring Financial Literacy. *The Journal of Consumer Affairs* 44 , p. 296–316.
- Kovács, L (2015): A pénzügyi kultúra Európában, Magyarországon és a Miskolci Egyetemen, IX. *Mérleg és kihívások* nemzetközi konferencia kiadványa, Miskolci Egyetem, 9 oldal.
- Lusardi, A. & Mitchell, O. S. & Curto, V. (2010): Financial literacy among the young. *Journal of Consumer Affairs* 44(2), 358–380.
- <http://dx.doi.org/10.1111/j.1745-6606.2010.01173.x>
- Lusardi, A. (2012): Numeracy, Financial Literacy, and Financial Decision-Making. *Numeracy* 5(1): 2. DOI: <http://dx.doi.org/10.5038/1936-4660.5.1.2>
- Lusardi, A. & Wallace, D. (2013): Financial Literacy and Quantitative Reasoning in the High School and College Classroom. *Numeracy* 6(2) 1..
- <http://dx.doi.org/10.5038/1936-4660.6.2.1>

- Mak, V & Braspenning, J. (2012): Errare humanum est: Financial Literacy in European Consumer Credit Law. *Financial Literacy in European Consumer Credit Law*, 307-322. DOI 10.1007/s10603-012-9198-5,
- Plakalovic, N. (2012): Financial Literacy and Resultant Stability of the Financial System, *Proceedings of the Faculty of Economics*, 6,135–144.
- Remund, D. L. (2010): Financial Literacy Explicated: The Case for a Clearer Definition in an Increasingly Complex Economy. *The Journal of Consumer Affairs* 44(2), 276–294.
- Servon, L. J. & Kaestner, R. (2008): Consumer Financial Literacy and the Impact of Online Banking on the Financial Behavior of Lower-Income Bank Customers. *The Journal of Consumer Affairs* 42(2), 271–304.
- Suganya, S. & Sakthivelrani, S. & Durai, K. (2013): Development and validation of financial literacy scal., *International Journal of Research in Commerce & Management* 4(1), 99–104.
- Wilson, A. (2013): The role of mystery shopping in the measurement of service performance. *Journal of Service Theory and Practice*. 11/1998; 8(6):414-420. DOI: 10.1108/09604529810235123
- Zsótér, B. (2013): A pénzügyi edukáció aktuális kérdései, kutatómódszertani problémái. *Vzdelávanie, V̀yskum a Metodológia*, , 673–678.
- <http://www.irisro.org/pedagogia2013januar/0711ZsoterBoglarka.pdf> Lekérdezve: 2015.01.20.